

MÓRAHALOM VÁROS

INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

2022

Készítette:
MEGAKOM Tanácsadó Iroda

Megbízó:
Mórahalom Város Önkormányzata

Dátum: 2021. december 21.

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETÉS	7
2	ÖSSZEFOGLALÓ HELYZETELEMZÉS	8
2.1	A városi szintű helyzetelemzés összefoglalása	8
2.2	A városrészi szintű helyzetelemzés összefoglalása	16
3	KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI	22
3.1	Jövőkép és átfogó fejlesztési célok	22
3.1.1	Jövőkép	22
3.1.2	Átfogó fejlesztési célok	22
3.2	A stratégiai fejlesztési célok meghatározása	25
3.2.1	Városi szintű középtávú tematikus célok	25
3.2.2	Horizontális célok meghatározása	29
3.2.3	Városrészi szintű célok meghatározása	29
3.3	A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása	31
4	A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK	33
4.1	Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával, az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása	33
4.1.1	Városközponti- turisztikai akcióterület	34
4.1.2	Gazdasági akcióterület- Ipari övezet	36
4.1.3	Szociális városrehabilitációval érintett akcióterület	37
4.2	Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz	38
4.2.1	Kulcsprojektek	38
4.2.2	Hálózatos projektek	38
4.2.3	Egyéb projektek	39
4.3	A tervezett fejlesztések illeszkedése a stratégiai céljaihoz	40
4.4	A fejlesztések ütemezése	43
4.5	A fejlesztések összehangolt, vázlatos pénzügyi terve	45
5	ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM	47
5.1	A településen található szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek bemutatása	47
5.2	Az elmúlt években megvalósított, a szegregátumokat érintő beavatkozások	48
5.3	Anti-szegregációs intézkedési terv	52
5.3.1	A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések	52

5.3.2	A fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések.....	54
5.3.3	A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések	54
6	A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI	56
6.1	Külső összefüggések.....	56
6.1.1	Illeszkedés az EU szakpolitikai célkitűzéseire.....	56
6.1.2	A stratégia illeszkedése országos és megyei területfejlesztési dokumentumokhoz.....	57
6.1.3	Helyi fejlesztési és rendezési dokumentumokkal való összhang bemutatása	60
6.2	Belső összefüggések.....	61
6.2.1	A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata	61
6.2.2	A célok logikai összefüggései	63
6.2.3	A stratégia megvalósíthatósága	65
6.2.4	A célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása	65
7	A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI.....	67
8	A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE	70
8.1	A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek	70
8.2	Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósításának szervezeti kereteinek meghatározása	74
8.3	Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok	76
8.4	A partnerség biztosítása az ITS készítése és megvalósítása során	76
8.5	Monitoring rendszer kialakítása.....	78
8.5.1	Output és eredményindikátorok meghatározása az egyes akcióterületi beavatkozásokra és az integrált településfejlesztési stratégia intézkedéseire, azok mérési módja, gyakorisága	78
8.5.2	A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása	84

1. ábra: Mórahalom városrészei.....	16
2. ábra: Lakónépesség megoszlása városrészenként (a város lakosságának %-ában)	17
3. ábra: Lakónépesség korcsoport szerinti megoszlása városrészenként.....	18
4. ábra: Lakónépesség iskolai végzettség szerinti megoszlása városrészenként	18
5. ábra: Foglalkoztatottsági mutatók városrészenként.....	19
6. ábra: Az aktív korúak foglalkoztatottsági megoszlása városrészenként	19
7. ábra: A gazdaságilag nem aktív és munkanélküliek megoszlása városrészenként.....	20
8. ábra:- Lakásállomány megoszlása városrészenként.....	20
9. ábra: Lakásállomány komfortfokozat szerinti megoszlása városrészenként.....	21
10. ábra: A tematikus és a területi célok közötti összefüggések.....	32
11. ábra: Mórahalom akcióterületi lehatárolása	34
12. ábra: Városközponti-turisztikai akcióterület lehatárolása	35
13. ábra: A Gazdasági akcióterület lehatárolása.....	36
14. ábra: A Szociális városrehabilitációval érintett akcióterület lehatárolása.....	37
15. ábra: Mórahalom szegregációval veszélyeztetett területe.....	47
16. ábra: Mórahalom jövőképeinek, átfogó- és középtávú tematikus céljainak kapcsolódása	63
17. ábra: A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása.....	64
18. ábra: A vélemények kezelésének lépései a partnerségi egyeztetési folyamatban	78

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Mórahalom város erősségei és gyengeségei	10
2. táblázat: Mórahalom város lehetőségei és veszélyei.....	13
3. táblázat: A városrészeket lehatároló utcák és objektumok	17
4. táblázat: Városközponti- turisztikai akcióterületen tervezett főbb tevékenységek.....	35
5. táblázat: A Gazdasági városrehabilitációval érintett akcióterületen tervezett tevékenységek bemutatása	37
6. táblázat: A Szociális városrehabilitációval érintett akcióterületen tervezett tevékenységek bemutatása	38
7. táblázat: Kulcsprojektek	38
8. táblázat: Hálózatos projektek	38
9. táblázat: Egyéb projektek	39
10. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése a középtávú tematikus célkitűzésekhez	40
11. táblázat: A tervezett fejlesztések ütemezése	43
12. táblázat: A tervezett fejlesztések vázlatos pénzügyi terve	45
13. táblázat: A 2015-ben elfogadott antiszegregációs terv horizontális céljai és alcéljai	48
14. táblázat: A horizontális célokhoz kapcsolódó intézkedések bemutatása	48
15. táblázat: A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések	52
16. táblázat: A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések.....	54
17. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése az EU szakpolitikai célkitűzéseire.....	56
18. táblázat: Az ITS tematikus céljainak illeszkedése az OFTK specifikus céljaihoz	57
19. táblázat: Illeszkedés Csongrád-Csanád megye fejlesztési célrendszeréhez.....	59
20. táblázat: Az ITS tematikus céljai és a gazdasági program közötti kapcsolat bemutatása.....	60
21. táblázat: Városfejlesztési célok kapcsolata a városi adottságokkal és problémákkal	61
22. táblázat: A Stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai	67
23. táblázat: A Tematikus célok eredményindikátorai.....	79
24. táblázat: Területi (városrészi célok) eredményindikátorai.....	80
25. táblázat: Az akcióterületi beruházások output indikátorai	81
26. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések output indikátorai	81

1 BEVEZETÉS

Az új évtized kihívásait figyelembe véve, valamint a 2021-2027-es európai uniós programozási ciklusra készülve Mórahalom városa 2019-ben kezdte meg a gondolkozást a következő évek városfejlesztési irányairól. Ennek eredményeképp egy többlépcsős tervezési folyamat vette kezdetét, melynek keretében

- elfogadásra került a Mórahalom Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 7/2020. (II.27.) önkormányzati rendelet, melyet a Mórahalom Városi Önkormányzat Polgármesterének 13/2020. (XI. 26.) PM rendelete korrigált,
- a 69/2020 (II.27) Képviselőtestületi határozattal elfogadásra került Mórahalom új Településfejlesztési Koncepciója.

A folyamat újabb állomása Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának kidolgozása, amely a már elkészült dokumentumokkal összhangban kijelöli a középtávon (4-10 év) elérendő fejlesztési célokat, a megvalósítást szolgáló beavatkozások körét és a megvalósítás eszközeit.

Az ITS elkészítését közvetlenül előzte meg a város 308/2015. (IX.24.) kt. számú határozattal elfogadott, majd több alkalommal (legutóbb 2020-ban az új Településfejlesztési Koncepció és településrendezési eszközeinek elkészítése során) módosított Megalapozó Vizsgálat újabb felülvizsgálata, amely ennek köszönhetően az elérhető legfrissebb számszerűsített adatokra, tényekre, tendenciákra támaszkodva mutatja be Mórahalom gazdasági, társadalmi, környezeti folyamatait, legfőbb erősségeit, adottságait, valamint gyengeségeit, problémáit.

Jelen dokumentum kidolgozása során a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről) előírásait, Mórahalom Város 2015-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiáját, valamint a 2020-ban elfogadott Településfejlesztési Koncepcióját vettük figyelembe.

Az ITS partnerségi egyeztetése és elfogadása során törekedtünk a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet, valamint a Mórahalom Város településfejlesztési, településrendezési és településképpel kapcsolatos feladataival összefüggő partnerségi egyeztetés szabályairól szóló 17/2017. (V.25.) önkormányzati rendelet vonatkozó előírásainak betartására, azonban a 2020 tavaszán kitört koronavírus járványból fakadóan a lakossági workshopok személyes jelenléttel történő megtartására az egészségügyi kockázatok miatt nem kerülhetett sor, így azt a város elektronikus csatornáinak (internetes felületek, televízió, telefon) igénybe vételével rendeztük meg.

A stratégia egyaránt illeszkedik az európai uniós, valamint a hazai fejlesztéspolitikai keretekhez, figyelembe veszi Mórahalom Megalapozó Vizsgálatában bemutatott gazdasági, társadalmi, környezeti folyamatait, legfőbb erősségeit, adottságait, valamint gyengeségeit, problémáit.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a koronavírus járvány kitörése óta eltelt egy évben már láthatóak annak egészségre, gazdaságra, társadalomra gyakorolt hatásai, de ennek tartóssága, nagysága csak a pandémia lefolyását követően becsülhető fel – ez pedig szükségessé teheti Mórahalom fejlesztési céljainak felülvizsgálatát is.

2 ÖSSZEFOGLALÓ HELYZETELEMZÉS

2.1 A városi szintű helyzetelemzés összefoglalása

A város térségi szerepkörei

Mórahalom Csongrád-Csanád megye déli részén a magyar-szerb határ mentén található, bár önálló határátkelő helyet jelenleg nem rendelkezik. A város a Móraalmi járás székhelye és egyetlen városa. A város központi szerepköre társadalmi (oktatás, szociális ellátás, egészségügy), kulturális, gazdasági és idegenforgalmi szempontból is érvényesül. A település vonzáskörzete túlnyúlik a járási határon a településen működő széleskörű szolgáltatásoknak köszönhetően.

A város területe 83,14 km², lakónépessége 2019-ben 6 391 fő volt, ezzel Csongrád-Csanád megye 9. legnagyobb városa, bár a népsűrűsége a megyei átlagtól alacsonyabb.

Demográfia

Mórahalom népessége a 2010-es években folyamatosan emelkedett. Az emelkedés a pozitív vándorlási egyenlegre vezethető vissza, ugyanis az évtizedben a halálozások száma meghaladta az élveszületések számát. Az évtizedben mind az eltartott népesség rátája, mind az öregedési index emelkedett, amelyből a népesség lassú előregedésére lehet következtetni, azonban ezt ellensúlyozza, hogy a 14 éven aluli népesség számában és részarányában egyaránt emelkedni tudott az elmúlt évtizedben.

Települési közösség

Határmenti fekvése ellenére Mórahalom nemzetiségi összetétele meglehetősen homogénnek tekinthető: a 2011-es népszámlálás idején a legnagyobb közösséget kitevő német nemzetiség is mindössze 35 főből állt, az összes ismert nemzetiség együttes aránya sem érte el a lakosság 2%-át. A legnagyobb vallási közösséget a római katolikusok alkotják, őket jelentősen lemaradva a reformátusok követik. A város képzettségi mutatói mind az országos, mind a megyei átlagtól elmaradnak, amely leginkább az érettségi bizonyítvány vagy a legalább középfokú végzettség hiányában érhető tetten. Mórahalom életében jelentős szerepet játszanak a civil szervezetek. A városban 43 bejegyzett civil szervezet működik, ebből 35 egyesületi, 8 pedig alapítványi formában.

A város pezsgő kulturális élettel rendelkezik, amely egyaránt kiszolgálja a helyi lakosság és a városba látogató turisták igényeit.

Intézményrendszer

Mórahalom jól kiépített, modern intézményrendszerrel rendelkezik. A településen 1 óvodai intézmény található 2 telephellyel, emellett 2 általános és egy középiskola működik, az óvodától eltérően nem önkormányzati, hanem állami fenntartásban.

Az egészségügyi és szociális ellátás jól szervezett, a kapcsolódásra vágyók számos kulturális intézmény programjából válogathatnak. A közszolgáltatásokat az önkormányzat jellemzően önállóan, illetve részben intézményein, valamint az egyes közszolgáltatások ellátására létrehozott, 100%-os önkormányzati tulajdonú közhasznú társaságokon keresztül látja el.

A városban a Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal is több szakigazgatási szervet, kirendeltséget tart fenn.

Gazdasági szerkezet

A városban a működő vállalkozások száma 2012 óta folyamatosan emelkedik, de a vállalkozássűrűség a megyei átlagnál alacsonyabb. Mórahalom városában a legtöbb vállalkozás (a nonprofit gazdasági

társaságokkal együtt) a kereskedelem, gépjárműjavítás területén folytatja tevékenységét (73 db), de 50 feletti vállalkozásszámmal kiemelkedik a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (56 db) és a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (52 db) is. A vállalkozások egy alkalmazottra jutó hozzáadott értéke kis mértékben elmarad ugyan az országos átlagtól, de a megyei és járási átlagnál kedvezőbb.

A város déli részén található Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park, amely több mint 100 hektáron elterülve a térség gazdasági életének egyik fő ütőerének tekinthető.

Mórahalom szolgáltató szektorában a turizmus játszik meghatározó szerepet, melynek fő pilléreit a gyógyfürdő, valamint a közelében található szállodák jelentik. Mórahalom folyamatosan törekszik a helyi turizmus versenyképességének megőrzésére, erősítésére, amely magában foglalja a meglévő attrakciók minőségi fejlesztését, továbbá a kínálati spektrum szélesítését is. Problémát jelenthet, hogy a fürdő bővítése a rendelkezésre álló terület hiánya miatt egyre nehezebben megoldható.

Településrendezés

Mórahalom a Szeged környéki tanyavilágból nőtt ki magát önálló községgé, majd néhány évtizeddel később várossá. Ennek következtében beépítésre szánt területeinek legnagyobb része falusias lakóterület besorolással rendelkezik, de fellelhetőek a kertvárosias és kisvárosias lakóterületek is. A város lakásállományának jelentős részét a kertes házak alkotják, de az elmúlt évtizedben megjelentek a többlakásos társasházak is.

A település déli részén található ipari park a településrendezési eszközök módosítása során több alkalommal is bővült, amely így hosszú távon képes biztosítani a város gazdasági területtel szembeni igényeit, igény esetén dél felé további bővítés is lehetséges.

Táji és természeti adottságok

A felszín-közeli talajok legnagyobb része nagy víznyelő képességű, gyengén víztartó. A talajok adszorpciós kapacitása alacsony. Mórahalom és környezetének talaja többnyire meszes homoktalaj, melyet ÉNY-DK irányba húzódó erősen szódás szikterületek tarkítanak. A kettő között található a semlyékek, valamint az időszakos és állandó vízállások, tavak. E területek élővilága (elsősorban növényvilága) egészen különleges, ezért több helyen természetvédelmi védeltséget is kapott.

Az Alföld vízrajzát az éghajlati tényezők erősen befolyásolják. A nagy vízhiány miatt az évi felszíni lefolyás négyzetkilométerenként 0, 5-2 l/s között ingadozik, ami állandó vízfolyások táplálására nem elegendő. Az Alföldnek földtani felépítéséből és kialakulásából származó ritka sajátossága, hogy felszín alatti vizekben bővelkedik. A felszínalatti vizek védelme szempontjából fontos megemlíteni, hogy Mórahalom területe a 33/2000 Kormányrendelet alapján - a terület geológiai adottságai miatt - érzékeny („B”) területi kategóriába tartozik, melyre az intézkedési határérték $C_i=C_2$.

Éghajlatát az egyöntetűség jellemzi. A napsütéses órák száma meghaladja a 2000-et évente. A szélsőséges hőmérsékletjárást mutatja, hogy a havi átlagok közti különbség 24 °C is lehet. A csapadék a 600 mm-t kevés helyen haladja meg, de helyenként még az 500 mm-t sem éri el. A magas hőmérséklet és a mérsékelt csapadék kölcsönhatásaként mind a levegő páratartalma, mind a relatív légnedvesség elég alacsony. A nagy besugárzás és az aránylag magas hőmérséklet mellett jelentős az abszolút páratartalom hiánya, ezért gyakori a talaj- és légköri aszály.

Zöldfelületek

Mórahalom belterületén a zöldfelületek elsősorban a Szegedi út vonalától északra találhatóak, a déli rész ellátottsága jóval szerényebbnek tekinthető. A zöldfelületek jellemzően gondozottak, jól karbantartottak, bár egyes részeken indokolt lehet zöldterületfejlesztések megvalósítása, emellett a

település zöldfelületfejlesztés tekintetében jelentős tartalékokkal rendelkezik egy jól használható, a teljes belterületet lefedő zöldfelületi hálózat kialakításához.

Közlekedési hálózat

A város közúti közlekedési kapcsolatai kedvezőek. A legközelebbi autópálya (M5) mindössze 10 km távolságra fekszik, a város területén áthalad a Baját Szegeddel összekötő 55. sz. másodrendű főút, amely 2015 óta északról kerüli el a belterületet, jelentősen tehermentesítve annak forgalmát. Bár Mórahalom délről közvetlenül az országhatárral határos, önálló határátkelőhellyel nem rendelkezik.

A városban fizetős parkolók nem lettek kijelölve, de egyes helyszíneken időbeli korlátozást vezettek be. Az utcákon és az intézmények közelében kialakított parkolóhelyek száma meghaladja a 600-at, azonban a növekvő igényeket ez a mennyiség nem tudja maradéktalanul kielégíteni.

A város adottságai a kerékpáros közlekedés szempontjából kiválóak, melyet az önkormányzat a kerékpárúthálózat folyamatos bővítésével igyekszik támogatni.

A belterületi járdahálózat kiépítettsége szinte teljesnek tekinthető, problémát a főbb utakon kijelölt gyalogos átkelőhelyek alacsony száma jelenthet.

A település közösségi közlekedését autóbuszok biztosítják. A városból közvetlen helyközi járárral érhető el Szeged, Baja, Békéscsaba, Pécs és Zalaegerszeg, emellett helyi körjárat biztosítja tanítási és munkanapokon az oktatási és közintézmények, valamint az ipari park elérését.

Közművek

A város belterületének közműhálózata jól kiépített. Ivóvíz-, gáz-, villany- és szennyvízhálózata szinte 100%-osnak mondható. A településen elérhető a kábeltelevíziós szolgáltatás, valamint az akár 1 000 Mbps sebességű internet is.

A város ivóvízellátását 4 önkormányzati tulajdonban levő kút biztosítja. A kitermelt víz minősége négy minősítési szempontból (vas, mangán, arzén, ammónium) már nem felel meg a követelményeknek, ezért Mórahalom Város Önkormányzata 10 másik önkormányzattal összefogva létrehozta a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást, amely nagyfokú ivóvízminőség javító program megvalósításába kezdett. Az ivóvízellátó rendszer rekonstrukciójának első két szakasza sikeresen lezárult, az évtizedben a 3. szakasz tervezett munkálatai vehetik kezdetüket.

A villamosenergia-ellátás a külterületeken korszerűtlen.

Mórahalom teljes belterülete földgázzal ellátott, a külterületi tanyák gázellátása tartályos gázzal biztosított.

Környezetvédelem

A térségben a légszennyező anyagok kibocsátása az utóbbi két évtizedben folyamatosan és tartósan emelkedik. Ennek oka elsősorban a lakosság energiafelhasználásának változása, a növekvő forgalom miatti légszennyezés a nagy és növekvő forgalmú utak környezetében, a többféle szennyező anyag koncentrációja (nitrogén-dioxid, ózon) megemelkedett.

A mórachalmi ipari park dinamikusan fejlődik, ez a fejlődés pozitív hatással van mind az iparüzési adó bevételekre, mind pedig a település munkaerő kínálatára, azonban környezetvédelmi szempontból mindenképpen negatív hatása van. Mórahalmon a szelektív hulladékgyűjtés bevezetésre került, de további fejlesztések szükségesek a hulladékgazdálkodás területén.

1. táblázat: Mórahalom város erősségei és gyengeségei

Erősségek	Gyengeségek
1. társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
• népesség száma nő • a vándorlási különbözet pozitív • kedvező a lakosság foglalkoztatási szintje • munkanélküliség alacsony	• magas a más településre (Szegedre) naponta ingázók száma • természetes fogyás jellemzi a települést • a városban a lakosság lassú előregedése tapasztalható
2. települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
• gazdag kulturális emlékek, hagyományok • jelentős számú, aktív civil szervezet	• a civil szervezetek működése függ az önkormányzati támogatásoktól
3. intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	
• oktatás-nevelési intézmények megfelelő kihasználtsággal működnek • modern, színvonalas intézmények • oktatási céllal településre ingázók aránya nő • középfokú oktatási intézményeinek vonzáskörzete a járás határain is túlterjed • a középfokú oktatási kínálat a helyi gazdasági, munkaerőpiaci igényekhez igazodik • egészségügyi beruházások megvalósulása • szociális ellátások területén is számos fejlesztés valósult meg • kulturális-szabadidős infrastruktúra fejlett	• az egy háziorvosra jutó betegek száma meghaladja a megyei átlagot
4. gazdaság szerkezet és dinamika	
• vállalkozások értéktermelő képessége gyors ütemben nő • az önkormányzat Helyi iparűzési adóbevételei folyamatosan emelkednek • természeti adottságok megfelelő kihasználása a mezőgazdaságban • infrastrukturálisan jól ellátott, bővülő ipari park • munkahelyteremtő beruházások az ipari parkban • inkubációs centrum az ipari parkban • mezőgazdaságra és feldolgozóiparra épülő gazdaságszerkezet • az elsősorban a gyógyfürdőre és a gyógyvízre épülő turizmus dinamikus fejlődő ága a helyi gazdaságnak • tudatos, helyi adottságokra épülő fejlesztések a turizmusban • gazdag és színvonalas rendezvény és programkínálat	• viszonylag alacsony a vállalkozások száma • a nagyvállalkozások eltűntek a városból
5. önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	

Erősségek	Gyengeségek
- magas idegenfogalmi bevételek a gyógyfürdőre támaszkodó turizmus miatt - takarékos önkormányzati gazdálkodás - Mórahalmi Városfejlesztő Kft. eredményes tevékenysége - intézményfenntartási költségeket csökkentő energetikai beruházások megvalósulása - rendelkezésre álló saját forrás az EU-s támogatások lehívásához	központi szabályozás miatt gépjárműadó bevétel városnál maradó összegének csökkenése
6. táji és természeti adottságok	
- Kiskunsági Nemzeti Parknak is vannak a városhoz tartozó területei - a Kőrös-éri Tájvédelmi körzet érinti az igazgatási területet, természeti érték a Nagyszéksós-tó, Madarász-tó, Csipak-semlyék különleges növény-és állatvilága - fejlesztési potenciál a Gyógyfürdő komplexum, az István király úti közterület	- éghajlati viszonyaira egyre inkább jellemzőek a szélsőséges események - a csapadékviszonyok által befolyásolt vízellátottság nagyon kedvezőtlen - folyamatosan nő a belterületbe vonás a városban - homokos, gyenge adottságú talaj
7. zöldfelületek	
- gondozott zóldsávok és településközpont - védett platán	- a déli lakóterület zöldfelületi ellátása nem megfelelő - hiányzó utcafasorok - közparkok aránytalan eloszlása jellemző - több liget és tér nem rendelkezik funkcióval, szerepük 'csak' kondicionálás - a játszóterek egy része elavult, az EU szabványnak nem felel meg - külterületi dűlőutak fásítása nem megoldott
8. épített környezet (épített örökség is)	
- jelleget megőrzött épületek a külterületen és a történeti városközpontban - folyamatosan megújuló közintézmények, egységes városkép	- műemléki érték hiánya - városrészi alközpont hiánya - alulhasznosított, barnamezős területek találhatóak a település bel- és külterületén
9. közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	
- kedvező az utazási módválasztás (kerékpáros, gyalogos, autóbuszos utazások) a településen - a város országos főúti kapcsolattal rendelkezik, melynek forgalma – az elkerülő út révén – nem terheli a települést - magas a kiépített utak aránya - forgalom csillapított fejlődő és vonzó városközpont	- külterületi úthálózat nagy részben burkolatlan - hiányzó gyűjtőút hálózati elem a település északi felében - a kerékpáros infrastruktúra egyes szakaszai még nem épültek ki, ami a városkörnyéki kerékpározást korlátozza - a fejlődő városközpont igényeinek az országos utak érintett szakaszai nem mindenben tudnak már megfelelni (parkolás, keresztirányú átközlekedés)

Erősségek	Gyengeségek
	- az autóbusz-megállók kiépítettsége nem mindenhol éri el a szükséges szintet - az ipari park megközelítése nagyobb részt a belvároson keresztül lehetséges - a tömegközlekedés csúcsidőn kívüli időszakban nem igazodik a többműszakos munkarendhez
10. közművek és elektronikus hírközlés	
- a település részt vett a Dél-alföldi Ivóvízminőség-javító Programban - fejlett belterületi infrastruktúra (csatornázottság, gáz-, ivóvíz- és elektromos ellátottság) - a termálvíz által szolgáltatott geotermikus energia bevonása az energiagazdálkodásba egyre elterjedtebb - kábel TV hálózat kiépítésének magas aránya - mobilszolgáltatók általi teljes lefedettség - egyre jelentősebb a megújuló energiaforrások (napenergia, geotermikus energia) szerepe	- fejletlen külterületi infrastruktúra (villamosítás, vízellátás hiányossága) - a közműhálózat egy része rekonstrukcióra szorul - az illegális hulladéklerakók folyamatos képződése - csökkenő talajvízszint és rétegyomásszint
11. környezetvédelem	
- biztosítottak a szelektív gyűjtés feltételei - kedvező természeti adottságok egyes megújuló energiaforrások tekintetében (pl. geotermikus, napenergia) - gyógyvízzé minősített termálvíz - előírásoknak megfelelő szennyvíztisztító - védett természeti értékek	- allergén gyomok közül elsősorban a parlagfű elszaporodása tapasztalható - külterületi burkolatlan utak magas aránya porterhelést idéz elő - nagy defláció veszély, defláció elleni minimális védekezés - szélsőséges (gyakran igen kevés) csapadék, öntözési kényszer - erdőterületek alacsony részaránya, a települést és a termőföldeket védő erdőszávok hiánya - belvízveszély a város egyes területein - a területen húzódó CH-termékvezetékek környezeti kockázata

2. táblázat: Mórahalom város lehetőségei és veszélyei

Lehetőségek	Veszélyek
1. társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
- fiatalokat és magasan végzetteneket támogató foglalkoztatáspolitikai - ösztöndíjak, fészekrakó program	- társadalom fokozódó elöregedése - kedvező vándorlási tendencia megállása, megfordulása
2. települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
civil szervezetek aktivitásának fenntartása, tevékenységének erősödése	a civil szervezetek gyengülése további forráshiány következtében

Lehetőségek	Veszélyek
újabb, a turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó programok, rendezvények szervezése	szegregációs problémák fokozódása
3. intézmény-rendszer (közzolgáltatások) és városüzemeltetés	
- támogatási lehetőségek további épületenergetikai felújítások az intézmény-fenntartási költségek csökkentése érdekében - a város járásközponti szerepének további erősítése	- az oktatás centralizációja miatt a középfokú oktatás színvonala csökken és munkaerőpiaci kereslet-kínálati egyenlőtlenségekhez vezet - további feladatelvonás az intézményrendszer működtetését veszélyezteti
4. gazdaság szerkezet és dinamika	
- ipari parkba befektetők vonzása kedvezményekkel - inkubációs centrumba innovatív vállalkozások települnek - mezőgazdaság támogatási lehetőségei - megújuló energiaforrások támogatott hasznosítása a gazdaságban - térségi kapcsolatok és együttműködések erősítése - a következő támogatási időszakban rendelkezésre álló gazdaságfejlesztési források kihasználása - turizmus – ezen belül elsősorban a termál- és gyógyturizmus – további komplex fejlesztése - összehangolt térségi marketing	- környező városok fürdői versenytársak - megyeszékhely elszívja a betelepülni szándékozó jelentősebb vállalkozásokat - az ipari területre nem települnek be újabb vállalkozások - a helyi vállalkozások fejlesztései elmaradnak - a környező településekkel való együttműködések elmaradása - a turizmus-vendéglátás vállalkozói a koronavírus gazdasági következményei miatt befejezik a tevékenységüket - a turisztikai ágazat tartós visszaesése
5. önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	
- támogatási lehetőségek további épületenergetikai felújítások az intézményfenntartási költségek csökkentése érdekében - eredményes közfoglalkoztatás - idegenforgalmi adóbevételek dinamikus növekedése	- csökkenő bérlakás állomány - növekvő nyomás a szociális finanszírozási rendszeren
6. táji és természeti adottságok	
- meglévő táji, természeti értékekre alapozva az idegenforgalom fejlesztése - a termálvíz hasznosítása - erdőtelepítés, defláció elleni védekezés pályázati forrásokból	- csapadékhiány, elsivatagosodás - a természeti értékek lepusztulása - tanyavilág lepusztulása - a szélsőségesebbé váló időjárás okozta káresemények gyakoribbá válása
7. zöldfelületek	
- városrehabilitáció keretében fasor rekonstrukciókra is jut forrás, mely javíthatja a zöldfelületek állapotát - zöldfelületek, rekreációs funkciójú közterületek számának, méretének növelése - játszóterek bővítése, fejlesztése	kevés figyelem fordítódik a zöldfelületi fejlesztésekre az anyagi források hiánya miatt

Lehetőségek	Veszélyek
8. épített környezet (épített örökség is)	
- helyi védett épületek rekonstrukcióinak támogatottsága - tanyahálózat átalakítható hétvégi pihenő házakká	a helyi védelem külső támogatottsága hiányában a még megmaradt helyi emlékek elpusztulnak
9. közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	
- a főút északi elkerülő útjának megépítésével az eddigi átkelési szakasz inkább a városi érdekek mentén fejleszthető - új határátkelő nyitása a magyar-szerb határon - határon túli és helyi turizmus erősödése a térségben - járasközponti elérhetőség javítása új Ruzsai összekötőúttal	- országos átlagot meghaladó, magas motorizációs szint további növekedése - a gépjármű közlekedés igényeinek korlátlan kielégítése, növekvő forgalmi nehézségek, gyaloglási és kerékpározási kedv csökkenése - a helyközi és távolsági közösségi közlekedés finanszírozása az államtól függ, a bizonytalanság ronthatja a kihasználtságot, amely növelheti a gépjárműhasználatot, ez pedig a közlekedési infrastruktúra fejlesztését is meghatározza
10. közművek	
- forrás külterületek közművesítésére - további napelemes fejlesztések - további geotermális energiahasznosítás - hőszivattyús hőhasznosítás a fürdők használt vizének hőtartalmára - napkollektoros szolárenergia hasznosítási lehetőségek használati melegvíz előállítására	külterületi ivóvíz- és szennyvízhálózati fejlesztések forráshiány miatti elmaradása
11. környezetvédelem	
- környezetvédelmi pályázati források (hazai, európai uniós) számának és összegének növekedése - a vízmegőrzési programok (pl. az Alföld Programban) helyet kapnak a regionális fejlesztésben - természetvédelmi területeket, ill. természetes élőhelyeket célzó ökoturizmus iránt növekvő hazai és nemzetközi kereslet - környezettudatosság növelését célzó országos és nemzetközi oktatási programok és akciók - a helyi környezetvédelmi programok és a közös helyi hulladékgazdálkodási terv jogszabály által előírt időszakonkénti felülvizsgálatának elkészítése	- vízgazdálkodási problémák: belvízelvezetés, illegális kutak helyi öntözési céllal történő használata - az összefogás hiánya, az együttműködésből adódó előnyök elmaradása - az erdősítés, fásítás, mezővédő erdősáv-rendszer kialakításának elmaradása esetén fennmarad, sőt fokozódhat a talajdefláció - a helyi talajszennyezettség növekedése, a talajok fizikai és kémiai romlása, a talajok kimerülése - a parlagterületek növekedése esetén az allergén gyomok szaporodás

2.2 A városrészi szintű helyzetelemzés összefoglalása

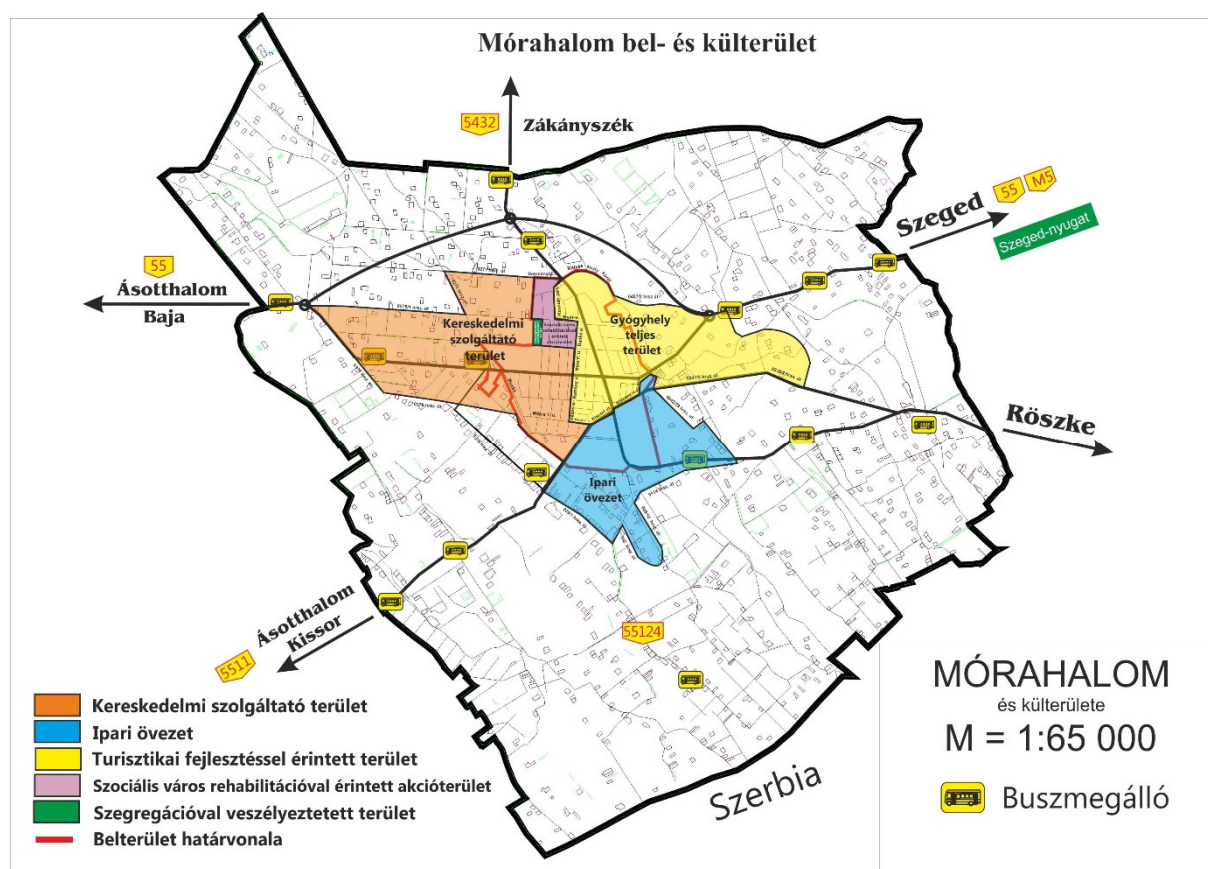
Az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítése során felülvizsgálatra és módosításra kerülnek a 2016-ban elfogadott ITS-ben lehatárolt városrészek.

A városrészek lehatárolása a következő elvek mentén történt:

- az egyes területek funkcionális szerepkörének vizsgálata alapján homogénnek mondható terület egységek kerüljenek kialakításra,
- fejlesztési lehetőségeiket illetően is összetartozó terület egységet képezzenek,
- a városrészek a település teljes területét átfedésmentesen és teljes körűen lefedjék.

A fenti szempontok figyelembe vételével 3 városrész került lehatárolásra.

1. ábra: Mórahalom városrészei

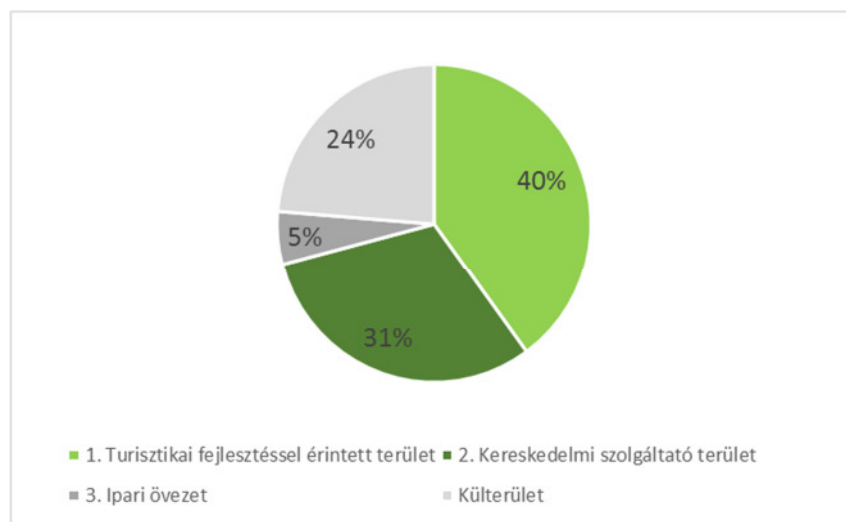

Forrás: Mórahalom Város Önkormányzata

3. táblázat: A városrészeket lehatároló utcák és objektumok

Városrész	Lehatárolás
Turisztikai fejlesztéssel érintett terület	Május 1. utca, Nádas utca, Béke utca, Remény utca, Szegedi út, Móra Ferenc utca, Petőfi Sándor utca, Dankó Pista utca, Nyár utca, Kossuth Lajos park, Dobó István utca, Mátyás király körút, külterület, kisvasút vonala, Kissori út
Kereskedelmi szolgáltató terület	Nádas utca, Béke utca, Remény utca, Szegedi út, Móra Ferenc utca, Petőfi Sándor utca, Dankó Pista utca, Nyár utca, Kossuth Lajos park, Dobó István utca, 540/1, Bercsényi utca, külterület, Munkácsy utca, Erzsébet Királyné útja, Kissori út, Május 1. utca
Ipari övezet	Kissori út, 0396/9, Kisvasút vonala, 0216/26, 0238/2, Madarásztói főcsatorna, külterület, Munkácsy utca, Május 1. utca,

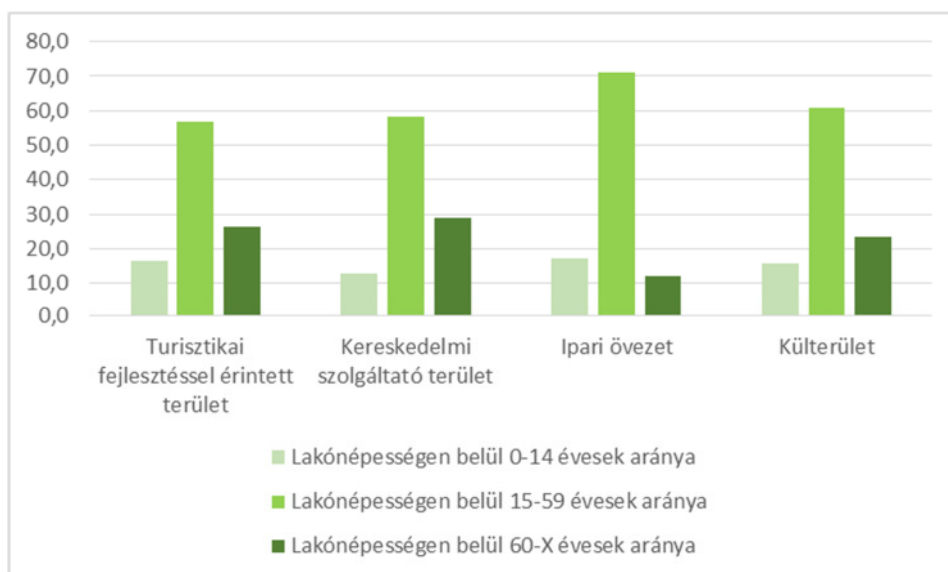
2. ábra: Lakónépesség megoszlása városrészenként (a város lakosságának %-ában)

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakónépesség városrészenkénti megoszlását tekintve látható, hogy a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen és a Kereskedelmi szolgáltató területen él a teljes lakosság több, mint 70%-a. Az Ipari övezetben ezzel szemben a lakosság mindössze 5%-a, míg az egyéb külterületi részekben 24%-a él.

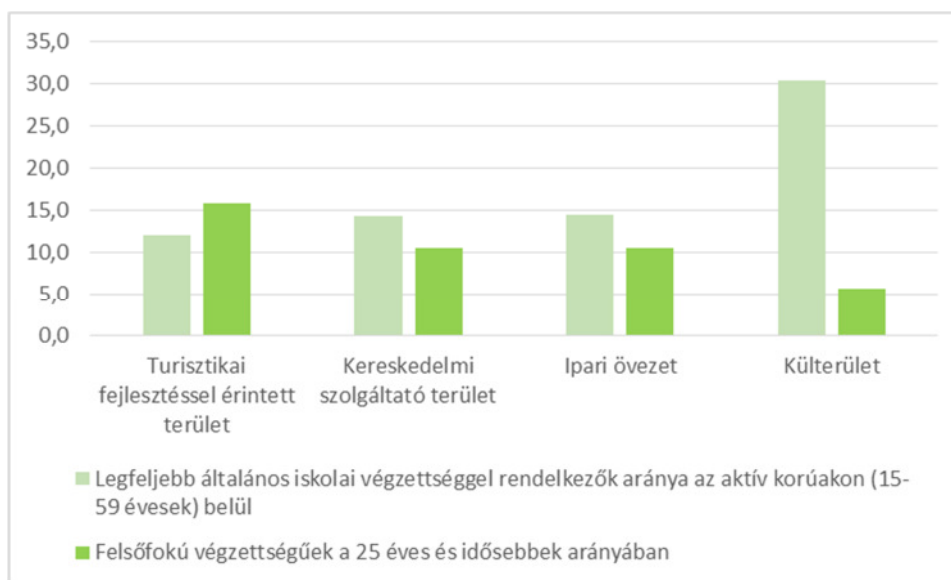
3. ábra: Lakónépesség korcsoport szerinti megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakosság körösszetételét vizsgálva a város egészéhez viszonyítva kedvezőbb, fiatalabb korszervezettel rendelkezik a Turisztikai fejlesztéssel érintett terület és az Ipari övezet, ahol a 14 év alattiak aránya megközelíti a 17%-ot. Az aktív korú népesség aránya szintén az Ipari övezet városrészben a legmagasabb. A leginkább előregedő városrész a Kereskedelmi szolgáltató terület, 3 százalékponttal meghaladva a városi átlagot.

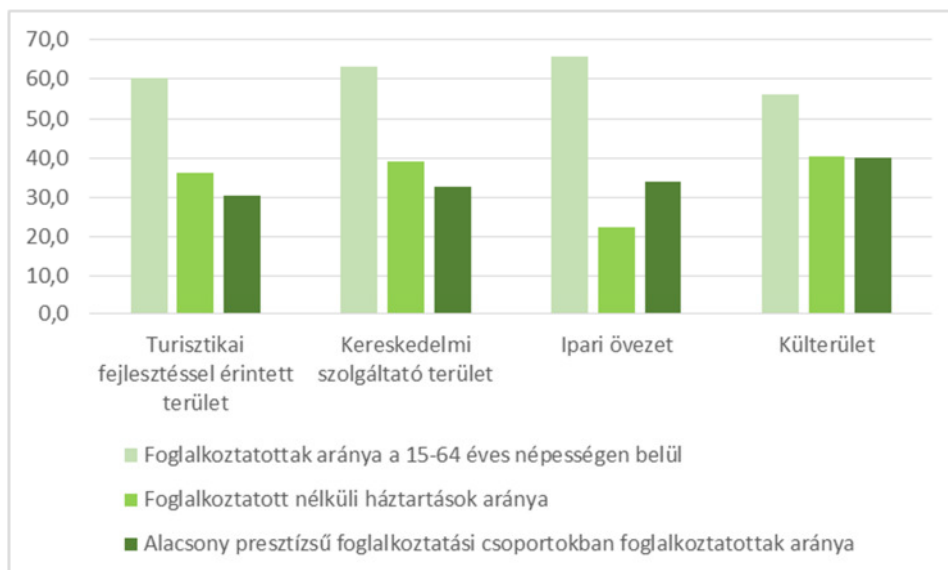
4. ábra: Lakónépesség iskolai végzettség szerinti megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakosság képzettségi szintjét elemezve jól láthatóak az egyes városrészek közötti különbségek. A legképzettebbek a fiatalos korszervezettel rendelkező Turisztikai fejlesztéssel érintett területen élnek, míg a külterületen kiemelkedően magas (30,4%) a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül.

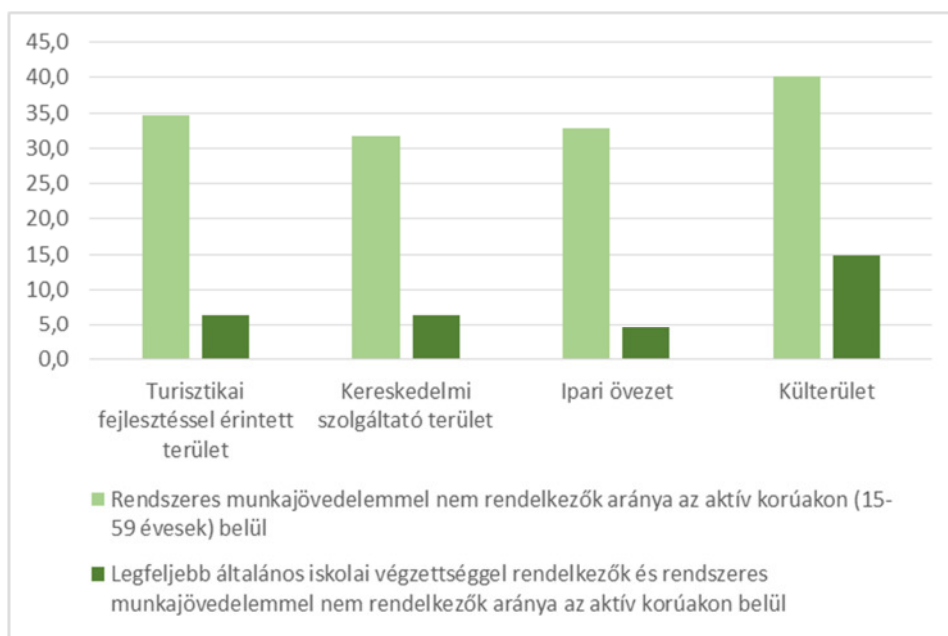
5. ábra: Foglalkoztatottsági mutatók városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A foglalkoztatottak arányában szintén érzékelhetőek különbségek az egyes városrészek között. A foglalkoztatottak aránya a Kereskedelmi szolgáltató területen és az Ipari övezetben a legmagasabb, míg a legkedvezőtlenebb mutatókkal a Külterület rendelkezik, mivel ebben a városrészben a legmagasabb a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya és az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya.

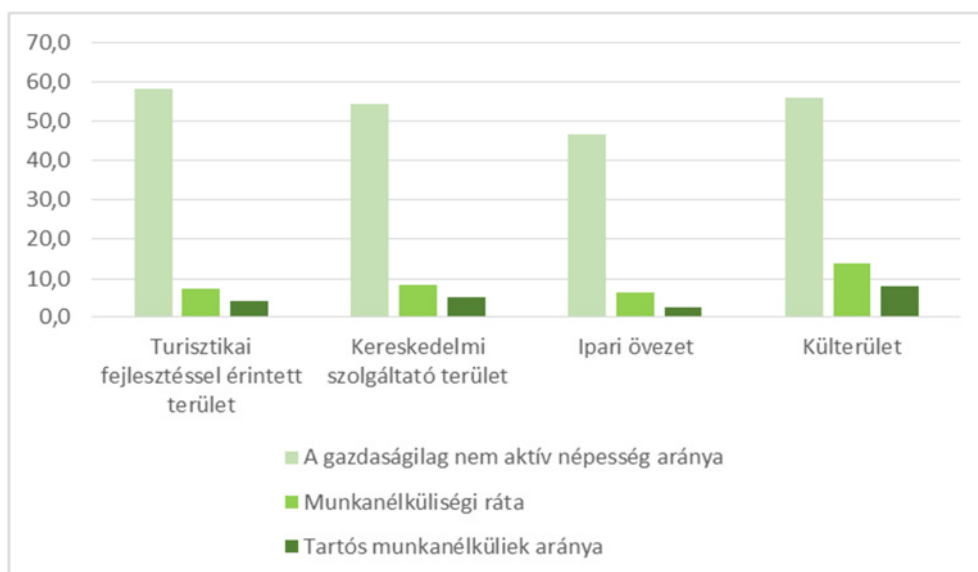
6. ábra: Az aktív korúak foglalkoztatottsági megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya – a foglalkoztatottsági adatokhoz hasonlóan – a Külterületen a legalacsonyabb, míg a legmagasabb a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen. Az alapfokú végzettséggel, valamint jövedelemmel nem rendelkezők aránya szintén a Külterületen a legmagasabb.

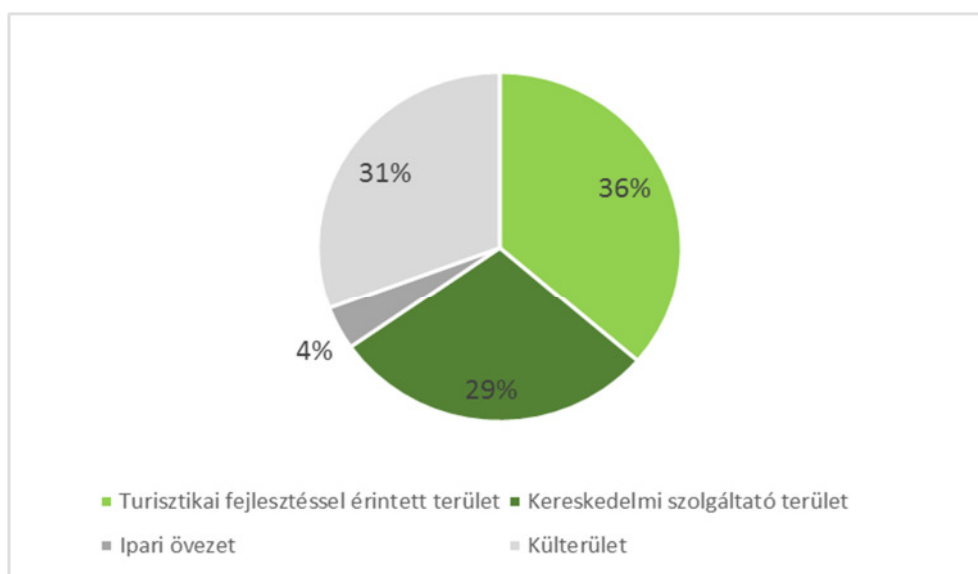
7. ábra: A gazdaságilag nem aktív és munkanélküliek megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

Az inaktívak és munkanélküliek területi elhelyezkedését vizsgálva megállapítható, hogy a Külterületen a legnagyobb a munkanélküliek (ezen belül a tartós munkanélküliek) aránya, azonban a gazdaságilag nem aktív népesség aránya a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen a legmagasabb.

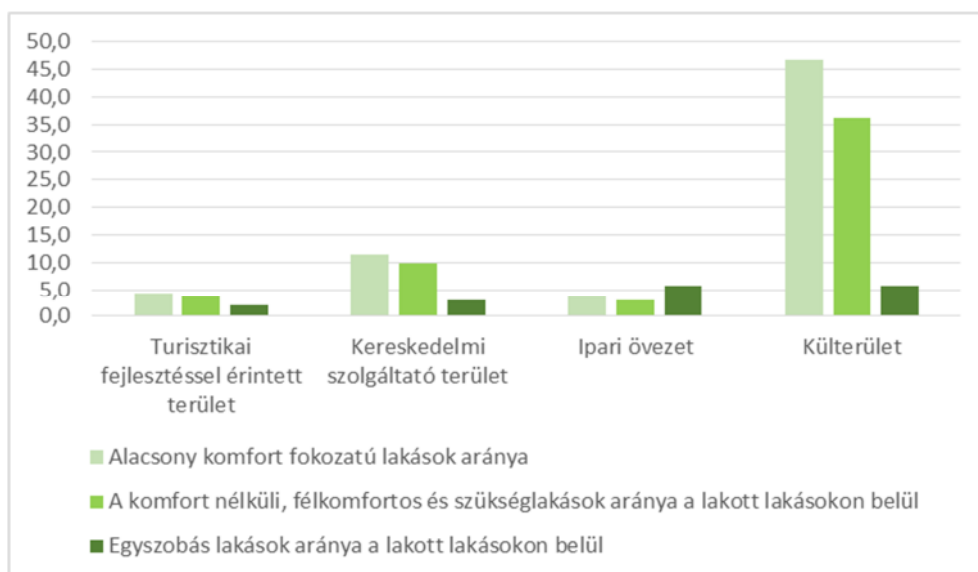
8. ábra:- Lakásállomány megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakásállomány – a népesség területi eloszlásához igazodva – a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen a legnagyobb. A külterületi lakások aránya a teljes állomány több, mint 30%-a.

9. ábra: Lakásállomány komfortfokozat szerinti megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakásállomány komfortfokozata kedvező képet mutat a lakott területeken, így szinte minden belterületi településrészen magas komfortfokozatú ingatlanállományról beszélhetünk. A Kereskedelmi szolgáltató területen kis mértékben meghaladja a 10%-ot az alacsony komfortfokozatú lakások aránya. A Külterületen azonban a lakások közel fele alacsony komfortfokozatú, 36,1%-a pedig komfort nélküli vagy szükséglakás.

3 KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Jelen fejezetben mutatjuk be Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégia célrendszerét, amelyet a 2020-ban elfogadott Településfejlesztési koncepciója alapozott meg.

3.1 Jövőkép és átfogó fejlesztési célok

3.1.1 Jövőkép

A jövőkép olyan hosszú távon bekövetkező vízió, amelyet Mórahalom Város hosszú távon el szeretne érni. Ez a következő:

Mórahalom 2035-ben egy fenntarthatóan fejlődő, szoros határon átnyúló kapcsolatokkal rendelkező, emberléptékű város, ahol jó élni, és amely vonzza a letelepedni szándékozókat, a gazdasági befektetőket, továbbá a feltöltődni vágyó turistákat is.

A fent meghatározott jövőképet a következőképp lehet összefoglalni:

Mórahalom a modern, fenntartható módon növekvő kisváros

Mórahalom modern város, mert a legkorszerűbb technológiákat és gyakorlatokat alkalmazza a település életének számos területén, kezdve a közigazgatással és közszolgáltatással (okos város) a gazdaságon át (K+F+I) a klímaváltozás elleni küzdelemmel (megújuló energiahasznosítás, hatékony vízgazdálkodás) bezárólag.

Mórahalom fenntartható módon növekvő város, mert a növekedés jelen van a lakónépesség alakulásában, a működő vállalkozások számában, termelékenységében, hatékonyságában, a turizmusban, a középfokú oktatásban, a nemzetközi kapcsolatokban, a település térségi súlyában, azonban ez a növekedés nem jár a rendelkezésre álló erőforrások kimerítésével.

Mórahalom kisváros, mert a folyamatos fejlődés, népességbeli gyarapodás és a modern technológiák elterjedése ellenére a település megőrzi a kisvárosias miliőt, a nyugalmat, az építészeti és kulturális értékeket.

3.1.2 Átfogó fejlesztési célok

A meghatározott jövőkép elérését 3 átfogó cél támogatja:

1. Átfogó cél: Mórahalom, a térségközpont és turisztikai centrum a határtérségben

Mórahalom város az azonos nevű járás központja, ebből fakadóan számos közigazgatási funkcióval, közszolgáltatással rendelkezik, amiket a környező települések lakossága is itt vehet igénybe. Bár a közszolgáltatások széles köre elérhető a településen, az nem teljeskörű – a hiányzó funkciók városba telepítésével (pl. járásbíróság) a térségközponti szerep tovább erősíthető. Ehhez szintén hozzájárulhat a már meglévő térségi funkcióval rendelkező intézmények bővítése, kapacitásainak növelése is.

A város ingázási célpontnak is tekinthető: a naponta – főképp munkavállalási céllal – a városba járók száma meghaladja a 800 főt. A település térségközponti szerepét és a beutazók számát is

növelte/növeli, hogy a 2018/19-es tanévben megkezdte működését a Szakképzési Centrum Tóth János Mórahalmi Szakképző Iskola és Garabonciás Kollégium. Az oktatás felmenő rendszerben indult, így a középfokú oktatásban résztvevők száma már rövid távon is jelentősen emelkedni fog.

Mórahalom Csongrád-Csanád megye déli részén, közvetlenül a magyar-szerb határ mellett fekszik, de a magyar-román határ sincs jelentős távolságra a várostól. A város ebből fakadóan is folyamatosan törekedett a szoros partnerségre a határon túli szereplőkkel, ennek bizonyítékai többek között az előző európai uniós ciklusban megvalósított nemzetközi projektek, a Kolo Szerb Kulturális Központ megalapítása vagy a középiskolába járó határon túli diákok. Fontos, hogy ezen kialakított kapcsolatok további mélyítése, új kapcsolatok kialakítása is folytatódjon. Hiányosságnak tekinthető, hogy Mórahalom határmenti fekvése és a Szerbiában található Horgos közeli fekvése ellenére a város határátkelőhellyel nem rendelkezik, így a legközelebbi határátkelőhelyek több, mint 10 km-es kitérővel közelíthetők meg.

Mórahalom gazdaságának egyik meghatározó ágazata a turizmus, amely jelentős mértékben épít a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőre és annak gyógyvizére. Habár a 2020 elején kitört koronavírus-járvány gazdasági hatásai által egyik leginkább sújtott ágazat épp maga a turizmus, fontos, hogy a járvány elmúltával ismét fellendüljön, mivel jelentős mennyiségű munkaerőt képes felszívni, továbbá az önkormányzat szervezetei által működtetett turisztikai létesítményekből és idegenforgalmi adóból a városnak közvetlen bevételei származnak. A mórahalmi turizmus versenyképességét hosszú távon háromféle beavatkozással lehet növelni: a működő attrakciók, szolgáltatások (beleértve a kulturális intézményeket is) fejlesztésével, színvonalának emelésével, a turisztikai kínálat bővítésével, valamint a tartózkodási idő növelését lehetővé tevő szálláshelyek számának bővítésével.

Mórahalom vonzerejéhez hozzájárul annak színes sportélete is. A mozgást, aktív kikapcsolódást kedvelők számos sportolási lehetőség közül választhatnak a legkülönbözőbb területekről, melyek közül egyesek világviszonylatban is színvonalasnak számítanak. Ezt a színes és változatos sportéletet a jövőben is szükséges támogatni az infrastrukturális háttér fejlesztésével, a különböző ágazatok támogatásával.

2. Átfogó cél: Mórahalom, az intelligens, versenyképes, gyarapodó város

Mórahalomban az elmúlt évtizedben a magyar városok többségével ellentétben folyamatosan emelkedett a népesség száma. Fontos cél, hogy ez a kedvező tendencia a jövőben is folytatódjon. A népesség emelkedését a település szempontjából kedvező vándorlási folyamatok okozzák. Ahhoz, hogy a pozitív vándorlási különbözet fennmaradjon és ne forduljon át az elvándorlás javára, az előző cél esetében említett kulturális és szabadidős lehetőségek mellett szükség van:

- Korszerű közszolgáltatásokra, ezen belül többek között az ügyek elektronikus úton történő intézésére, ahol az ügyek egyszerűen, gyorsan, és hatékonyan lezárhatóak, az ügyfél szempontjából a lehető legkevesebb kényelmetlenséget, adminisztratív terhet okozva.
- Színvonalas oktatásra, mely a fiatal korosztály esetében szilárd alapot ad a továbbtanulásra. Olyan szakmákat nyújtó középfokú oktatásra célszerű fókuszálni, amelynek birtokában a helyben történő, gyors munkavállalás lehetősége adott. Az oktatás esetében figyelmet kell fordítani a szakmával nem rendelkező vagy nem versenyképes szakmával rendelkező felnőtt lakosságra is, akik átképzésével, továbbképzésével a munkavállalási esélyeik javíthatók.
- Versenyképes vállalkozásokra, amelyek felszívják a városban élő szabad munkaerőt, biztosítva a tisztességes megélhetés feltételeit.

- Modern, minőségi egészségügyi ellátásra, amely a felmerülő egészségügyi problémák lehető legszélesebb körét helyben képes kezelni korszerű eszközparkkal, képzett egészségügyi személyzettel, színvonalas intézményekben.
- Gondoskodó szociális ellátásra, amely egyaránt képes segítséget nyújtani a kisgyermeket nevelő, de munkába állni szándékozó szülőknek, a hátrányos helyzetű, támogatást igénylő személyeknek, valamint az egyre növekvő idős korosztálynak.

3. Átfogó cél: Mórahalom, a fenntartható, vonzó, élhető város

Az élhető várost jellemzi a megfelelő számú és minőségű lakásállomány. Mórahalom lakosságszáma folyamatosan emelkedik, és ezen tendencia további folytatása a cél is. A növekvő lakosságszámból logikusan következik, hogy a lakásállomány növelése is szükséges. Ezen igény kielégítése érdekében az elmúlt években a településen megjelentek a társasházak, melyek kisebb alapterületen képesek a lakosság lakhatási szükségleteit kielégíteni, alacsonyabb fajlagos költségek és területhasználat mellett. A társasházépítés folytatása továbbra is indokolt lehet, azonban érdemes a helyi építészeti hagyományokra is fokozottan figyelni, a meglévő építészeti értékek megtartásával. Mórahalom városa egy tanyavilágból emelkedett ki, ebből is adódik, hogy a belterületet kiterjedt tanyavilág öleli körbe, amely szintén megőrzendő értéknek számít.

Az épített környezethez tartoznak a leromlott állapotú területek is, amelyek a város élhetőségét negatívan befolyásolhatják. Mórahalom esetében ilyen területnek egy szegregációval veszélyeztetett, illetve több barnamezős terület minősíthető, amelyek rehabilitációja, célzott fejlesztése jelentősen hozzájárulhat az élhető környezet kialakításához.

Ahhoz, hogy a város megfeleljen a célkitűzésben szereplő követelményeknek, fontos, hogy rendelkezzen nagy kiterjedésű, a jó közérzethez hozzájáruló, rekreációt biztosító, minőségi zöldfelületekkel is, melyek a hőszigetetések csökkentésében is nagy szereppel bírnak. Mórahalom városában a zöldfelületek nagysága főképp a déli városrészben alacsonynak tekinthető, ezért mindenképp szükséges annak növelése. A fiatalkorúak rekreációját szolgáló játszóterek egy része elavult, fejlesztése szükséges.

Síkvidéki jellegéből adódóan Mórahalom kedvező adottságokkal rendelkezik a gyalogos és kerékpáros közlekedéshez. A közlekedés ezen módjai több szempontból is előnyösek: biztosítják a rendszeres testmozgást, emellett nem juttatnak a levegőbe klímaváltozást előidéző károsanyagokat sem. Fontos ezen közlekedési formák népszerűsítése, továbbá a feltételek javítása is a meglévő infrastruktúra fejlesztésével, bővítésével.

A kedvező gyalogos és kerékpáros közlekedési lehetőségek ellenére Mórahalom az autók városának tekinthető – az ezer lakosra jutó gépjárművek száma mind a megyei, mind az országos átlagot meghaladja. Ez a városi közlekedésben különböző problémákat generálhat: a nagy igénybevétel hozzájárul az utak állapotának romlásához, emellett nehézséget jelenthet a parkolóhelyek hiánya. Ezen kihívásokat egy élhető városban kezelni szükséges, de emellett törekedni kell arra, hogy a lakosság lehetőleg a környezet szempontjából kevésbé megterhelő elektromos gépjárművekre álljanak át.

Az élhető város jellemzője, hogy a lakók biztonságban érzik benne magukat. Ez azonban nemcsak azt jelenti, hogy az elkövetett bűncselekmények száma alacsony, hanem magában foglalja a szubjektív biztonságérzetet is.

Az utóbbi években a klímaváltozás egyre jobban érezteti hatását: Mórahalom városában is tapasztalható, hogy szélsőséesebbé vált az időjárás, gyakoribbá váltak az aszályos időszakok, melynek egyik negatív következménye a talajvíz csökkenése. Emiatt is fontos a környezet- és klímavédelem,

amelynek eszközei lehetnek az épületek energiahatékonyságának fejlesztése, a Mórahalomban kedvező adottságokkal rendelkező megújuló energiaforrások (pl. nap- és geotermikus energia) nagyobb fokú hasznosítása, a felelősebb hulladékgazdálkodás, valamint a hatékonyabb vízgazdálkodás annak érdekében, hogy a talaj- és rétegvizek további csökkenése megakadályozható legyen.

Mórahalom külterületén kiterjedt, nemzetközi jelentőségű természetvédelmi területek találhatók, melyek védelme, megőrzése kiemelt prioritást kell, hogy élvezzen.

3.2 A stratégiai fejlesztési célok meghatározása

3.2.1 Városi szintű középtávú tematikus célok

T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése

Az ágazatot rendkívül negatívan érintő koronavírusjárvány 2020-as kitöréséig Mórahalom gazdaságának egyik húzóágazata a turizmus volt, amit a szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának és a város idegenforgalmi adóbevételeinek dinamikus emelkedése bizonyít. A város legfőbb turisztikai attrakciójának a Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdő tekinthető, melynek vize hivatalosan is gyógyvízminősítéssel rendelkezik.

A turisztikai ágazat Mórahalmon csak abban az esetben képes a versenyképességét hosszú távon megőrizni, ha folyamatosan fejlődik, megújul. Ennek érdekében fontos a meglévő gyógyfürdő infrastruktúrájának karbantartása, fejlesztése, valamint a szolgáltatási portfólió szélesítése a gyógyvízben rejlő potenciálra építve.

A hosszabb tartózkodási időt egyetlen attrakció nem teszi lehetővé az adott településen. Ezt felismerve Mórahalom városában folyamatosan dolgoznak a turisztikai kínálat bővítésén, akár a kulturális turizmus, akár a sportturizmus területén. A meglévő attrakciók gondozása, fejlesztése ezen ágazatok esetén sem elhanyagolható. A kulturális kínálat esetében fontos, hogy ne csak a turisztikai szempontok érvényesüljenek, hanem a helyi lakosság számára is biztosított legyen a színvonalas kínálat, XXI. századi környezetben.

A színes kínálat ellenére Mórahalom rendelkezik olyan adottságokkal, amelyekre építve a kínálati paletta tovább bővíthető és bővítenedő (pl. Eurohorse és az Eurovelo kiépítése hiányos, a település természeti értékeire építve is további programok valósíthatók meg).

A sport egy olyan területnek tekinthető, amely fontos szereppel bír a lakosság egészséges életmódjának megalapozásában és megőrzésében, jelentős közösségépítő erővel rendelkezik, emellett mind nagyobb szereppel bír a turizmus területén is – a sportturizmus lassan önálló ággá nőtte ki magát. Mórahalom városa rendkívül színes és változatos sportérettel rendelkezik. Mindezek miatt fontos, hogy a különböző sportágak igényeinek megfelelő infrastruktúra megfelelő minőségben rendelkezésre álljon.

A tartózkodási idő növelésével a város szálláshelykínálatának is lépést kell tartania, ezért indokolt lehet a kereskedelmi szálláshelyek számának, férőhelyeinek bővítése.

Összefoglalva a tematikus fejlesztési cél teljesülését a következő területek fejlesztési, beavatkozási szolgálják:

- turizmus
- kultúra,
- sport.

T2. A térségközponti szerepkör erősítése

növelése is.

Mórahalom városa a Móraalmi járás központja, ebből fakadóan több, a környező települések lakossága által is elérhető közigazgatási, közszolgáltatási funkció érhető el itt. Bár a közszolgáltatások széles köre elérhető a településen, az nem teljeskörű – a hiányzó funkciók városba telepítésével (pl. járásbíróság) a térségközponti szerep tovább erősíthető. Ehhez szintén hozzájárulhat a már meglévő térségi funkcióval rendelkező intézmények bővítése, kapacitásainak

Mórahalom fontos ingázási célpont, ahova emberek százai utaznak be naponta akár munkavállalás, akár ügyintézés, akár oktatásban való részvétel miatt. Ebből kifolyólag fontos, hogy a város jó megközelíthetősége biztosított legyen, amely magában foglalja a jó úthálózatot, a színvonalas közösségi közlekedést vagy a munkahelyeket közvetlenül elérő közvetlen jártokat és a rövid elérési időt.

Az oktatáshoz kapcsolódó problémát jelent továbbá, hogy a tanulói létszám dinamikus bővülésével a kollégiumi kapacitások kezdenek szűkössé válni. A kapacitáshiány hosszabb távon azzal járhat, hogy távolabbi településekről vagy a magyar-szerb határ túloldaláról kevesebb diák választhatja a város középfokú oktatási intézményét, amely a céllal ellentétes hatást gyakorolna az oktatás területén. Ennek elkerülése érdekében a kollégiumi ellátás bővítése szükséges.

Mórahalom közvetlenül a magyar-szerb határ mentén fekszik, emellett a román határ sincs messze a várostól. Ebből kifolyólag a város szoros együttműködésre törekszik a határon túli településekkel. Ezen kapcsolatok további fenntartása, mélyítése javasolt a jövőben is, emellett törekedni kell a kapcsolatfelvételre újabb településekkel, intézményekkel is.

A határon túli kapcsolatok erősödését szolgálhatja egy határátkelőhely is, amely a gyors és közvetlen átjárást biztosíthatja Mórahalom és Horgos között.

Összefoglalva a tematikus fejlesztési cél teljesülését a következő területek fejlesztési, beavatkozásai szolgálják:

- Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése
- Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése
- Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése

T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése

Mórahalom lakossága az elmúlt években folyamatosan emelkedett. A tendencia fenntartása érdekében fontos, hogy a város továbbra is vonzó letelepedési célpont legyen, emellett a már itt élők lakosok esetében is törekedni kell a minőségi életkörülmények biztosítására. A jó életminőség egyik alapfeltétele a megfelelő színvonalú, korszerű közszolgáltatások elérhetősége.

A megfogalmazott tematikus cél teljesítése érdekében az alábbi területeken szükséges beavatkozás:

- Szolgáltatásminőség fejlesztése (könnyen elérhető, ügyfélbarát rendszerek, korszerű környezetben)
- Okosváros fejlesztések
- E-közigazgatás
- Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése
- Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás

- Szakképzés, felnőttképzés, gyakorlati képzés fejlesztése

T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése

Az elmúlt évtizedben Mórahalom gazdasága dinamikusan fejlődött, amely lekövethető volt a működő vállalkozások számának növekedésében, az emelkedő helyi iparüzési adó bevételekben és a csökkenő munkanélküliségben.

A gazdaság fő mozgatóereje a turizmus mellett az ipar. Az egyértelmű gazdasági fejlődés ellenére Mórahalom területén a vállalkozássűrűség továbbra is alacsony, ezért fontos a támogatás biztosítása új vállalkozások alapítása és működő vállalkozások városba történő bevonása érdekében, emellett a meglévő vállalkozásokat is támogatni kell a versenyképességük megőrzése, növelése céljából.

Mórahalom városa „tudományos és technológiai park” címmel rendelkező ipari parkkal rendelkezik, amely ideális működési környezetet biztosít a meglévő vállalkozásoknak, azonban a rendelkezésre álló szabad kapacitások végesek. A beépíthető területek elfogyásának megelőzése érdekében érdemes felkészülni az ipari park bővítésére.

A vállalkozások versenyképességét kedvezően befolyásolja a K+F+I tevékenység, melynek támogatását szolgálta a „tudományos és technológiai park” cím megszerzése is. A tevékenységből fakadó növekvő versenyképesség kedvező hatással bír a megyei szinten is alacsony bérszínvonalra, így fontos a helyi vállalkozások K+F+I tevékenységének, valamint az ilyen jellegű tevékenységet folytató szervezetek betelepülésének támogatása.

Jelentős potenciál rejtőzik a mezőgazdaságban. Az ágazatban fellelhető évtizedes hagyományokat kihasználva megerősíthető a helyi élelmiszeripar és megalapozható az agrárvertikumra építő körforgásos gazdaság. A helyi termelők támogatása érdekében ösztönözni kell a helyi termékek és szolgáltatások fogyasztását is.

Összefoglalva a tematikus fejlesztési cél teljesülését a következő területek fejlesztési, beavatkozásai szolgálják:

- Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése
- Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés
- K+F és innováció
- Körforgásos gazdaság
- Helyi szakképzés, felnőttképzés erősítése
- Gyakorlati képzés és kollégiumi ellátás feltételeinek javítása
- Foglalkoztatás bővítése, segítése

T5. A városi környezet fejlesztése

Mórahalom vonzerejének egyik legfőbb fokmérője a pozitív vándorlási egyenlege, melynek megtartása, esetleg növelése érdekében fontos, hogy a városi környezet fejlesztésére megfelelő hangsúlyt fektessenek az esetleges hiányosságok kiküszöbölése terén. Mórahalom városában vannak szépen gondozott, rekreációt biztosító zöldfelületek, ezek további fenntartása mellett javasolt zöldfelületi

rendszer méretét növelni, amely hozzájárulhat – a növekvő népesség mellett is – a település kisvárosias jellegének megőrzéséhez.

Fontos, hogy kellő figyelem összpontosuljon a leromlott városi területek fejlesztésére. Ez magában foglalja többek között a város szegregációval veszélyeztetett területét, a barnamezős területeket, valamint a fejlesztésre szoruló, elavultnak tekinthető játszótereket is. A leromlottabb városi területek mellett fontos a megelőzés is, ezért tekintettel kell lenni a szegregációs folyamatok elindulásának megakadályozására is, különösen a város belterületét körülölelő tanyavilágban.

A növekvő népesség generálja a lakások iránti kereslet emelkedését is. Költséghatékonyságából, fajlagos energiafelhasználás szempontjából társasházak építésének támogatását továbbra is indokolt fenntartani. A növekvő ingatlanárak mellett a társadalom bizonyos csoportjai (pl. hátrányos helyzetű személyek, fiatalok) nem engedhetik meg maguknak a saját lakás megszerzését, így számukra megfizethető bérlakásokat szükséges biztosítani.

A vonzó, élhető városok jellemzője a tiszta levegő, a mérsékelt forgalmi zaj. Mórahalom domborzata ideális a fenntartható gyalogos és kerékpáros közlekedéshez, így folytatni kell a gyalogos és kerékpáros infrastruktúra kiépítését, valamint a leromlott szakaszok felújítását.

A nagy gépjárműállományra való tekintettel nem szabad megfeledkezni a város úthálózatáról sem – fontos a belterületi úthálózat karbantartása, felújítása, a hiányzó szakaszok megépítése, a parkolási gondok enyhítése. Arra azonban törekedni szükséges, hogy a lakosság a környezetbarát közlekedési módokat preferálja. Amennyiben nem kívánnak a gépjárművek nyújtotta előnyökről lemondani, akkor törekedni kell arra, hogy a környezet szempontjából kedvezőbb elektromos hajtású típusokra térjenek át. Ennek egyik hatékony eszköze az elektromos töltési infrastruktúra kiépítése, bővítése.

Az élhető és nyugodt városi környezet fenntartása érdekében törekedni kell a közbiztonság fenntartására, javítására is.

Összefoglalva a tematikus fejlesztési cél teljesülését a következő területek fejlesztési, beavatkozási szolgálják:

- Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése
- Lakhatás
- Városbiztonság, közbiztonság
- Fenntartható városi mobilitás

T6. Környezet és klímavédelem

Az elmúlt években a környezet egyre gyakrabban mutatja jelét annak, hogy a korlátlan gazdasági növekedés és az azzal járó CO₂ kibocsátás és környezetszennyezés hosszú távon fenntarthatósági kihívásokat generál.

Emiatt amellet, hogy valamennyi beruházás, fejlesztés esetén érvényesíteni szükséges a környezeti fenntarthatóság szempontjait, a környezet- és klímavédelmi cél megfigyalmazása a problémával való szembenézés fontosságát hangsúlyozza.

Több olyan beavatkozás, beruházás is megvalósítható, amelyek kézzel fogható problémákra szolgálhatnak válaszal, vagy nagyban hozzájárulnak a klímaváltozásból adódó kockázatok csökkentéséhez.

A környezet és klímavédelem területén a következő területekhez kapcsolódó fejlesztéseket, beavatkozásokat javasolt véghez vinni:

- Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása
- Vízgazdálkodás, vízvédelem
- Hulladékgazdálkodás
- Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése

3.2.2 Horizontális célok meghatározása

A városfejlesztéssel összefüggésben 4 horizontális cél került meghatározásra, melyet minden érintett beruházás esetében fontos szem előtt tartani:

- Esélyegyenlőség, hátrányos helyzetű csoportok felzárkózása
- Digitalizáció, infokommunikációs megoldások alkalmazása
- A CO₂ kibocsátás csökkentése, klímaadaptáció
- A határon átnyúló kapcsolatok erősítése

3.2.3 Városrészi szintű célok meghatározása

3A lehatárolt három városrész mellett a kiterjedt tanyavilágra és a nagyszámú külterületi lakosságra való tekintettel a külterület is önálló városrészi célt kapott, ennek megfelelően 4 városrészi célkitűzés került megállapításra:

- V1. A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrészek városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése újabb tevékenységek bevonásával
- V2. A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása
- V3. Az ipari övezet alpinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése
- V4. A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása

V1. A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrészek városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése újabb tevékenységek bevonásával

Az érintett, a belvárost és a Szent János-térséget magában foglaló városrészt legfőképpen a turisztikai és településközponti funkciók határozzák meg. A legfontosabb cél ezen funkciók megerősítése és fejlesztése annak érdekében, hogy a jövőben is képes legyen a városba látogató turisták és a mórահalmiak felmerülő igényeinek kielégítésére, a városrész vonzerejének megtartásával. A fejlesztések során fontos, hogy egyaránt érvényesüljenek a turisták, a városközpontban ügyeket intéző helyiek, valamint a városrész lakosságának igényei.

A fejlesztések tervezése, megvalósítása során figyelembe kell venni, hogy a városrészben egyszerre jelentkezik a kihasználatlan területek jelenléte és a területhiány. Fokozottan kell arra ügyelni, hogy a belváros ne váljon túlszűfoltta, mert az veszélyezteteti Mórահalom kisvárosias karakterét, ami az élhető és vonzó lakókörnyezet egyik fontos jellemzője.

A turizmus versenyképességének megőrzése érdekében szükséges a meglévő turisztikai attrakciók fejlesztése, valamint a kínálat bővítése, amihez a területi tartalékok főképp a Szent János-térségben állnak rendelkezésre.

A városrész lakosságára tekintettel szükséges a közterületek fejlesztése, szabadidős, sport és rekreációs, továbbá kulturális szolgáltatások bővítése, illetve a városi léthez kapcsolódó egyéb kényelmi szolgáltatások fejlesztése.

A településközponti funkciók fejlesztése magában foglalja a közigazgatási egységek infrastrukturális és funkcionális fejlesztését, az üzemeltetési feltételek javítását, valamint a közszolgáltatásokat nyújtó intézmények korszerűsítését is.

A városrészi célhoz kapcsolódó részcélok a következők:

- V1.1. Turisztikai vonzerő fejlesztése
- V1.2. Városközponti funkciók megerősítése
- V1.3. Közigazgatási és közszolgáltató funkció fejlesztése

V2. A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása

A városrész elsődleges funkciója a lakófunkció, de fontos adottságnak számít a városközpont közelsége. Amellett, hogy a városrész megőrzi nyugodt, kisvárosias jellegét, fontos cél a funkcióbővítés, elsődlegesen kereskedelmi és szolgáltató funkcióval, valamint turisztikai szolgáltatásokkal – ezzel a városrész lakossága számára egyes szolgáltatások még közelebb kerülnek, továbbá a településközpont leterheltsége is csökkenthető.

A városrész ideális kisebb magánszálláshelyek kialakításához, ezzel bekapcsolódhatna a település egyik húzóágazatának számító turizmusba.

A kellemes lakókörnyezet fenntartása érdekében fontos a közösségi terek, közterületek jó állapotának fenntartása, fejlesztése, valamint az itt található intézmények infrastrukturális fejlesztése, energetikai korszerűsítése.

A városrészi célhoz kapcsolódó részcélok a következők:

- V2.1. Lakókörnyezet és közösségi terek megerősítése
- V2.2. Kereskedelmi és szolgáltató funkció fejlesztése
- V2.3. Turisztikai szolgáltatások kialakítása

V3. Az ipari övezet alpinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése

Az ipari övezet Mórahalom gazdasági központjának tekinthető, itt fekszik a feldolgozóipari létesítmények és a kapcsolódó kereskedelmi és szolgáltató egységek többsége, valamint a jelentős növekedési potenciállal rendelkező Homokhát Térségi Agrár-Ipari Tudományos és Technológiai Park.

A városrész fejlesztése tekintetében ebből kifolyólag a legfontosabb szempont a területen működő vállalkozások növekedésének támogatása, valamint az újonnan betelepülő vállalkozások működési feltételeinek megteremtése, legyen az akár az alpinfrastruktúra fejlesztése, kapacitásainak bővítése, akár a működést támogató szolgáltatások biztosítása.

Mórahalom mezőgazdasági hagyományaira, szakértelmére alapozva nagy hangsúlyt kell fektetni a mezőgazdasági termények tárolását, feldolgozását segítő élelmiszeripari beruházások támogatására. Fontos továbbá a helyi vállalkozások versenyképességének növelése, ennek érdekében támogatni szükséges az együttműködés erősítését, valamint a K+F+I tevékenységek nagyobb fokú elterjedését.

A városrészi célhoz kapcsolódó részcélok a következők:

- V3.1. Iparterületek infrastrukturális fejlesztése
- V3.2. Gazdasági szolgáltatások fejlesztése
- V3.3. Élelmiszeripari komplex fejlesztések

V4. A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása

A város történelméből fakadóan Mórahalom külterületén jelentős számú lakosság él, a nagy kiterjedésű mezőgazdasági területekből kifolyólag gazdasági funkcióval rendelkezik, továbbá természeti értékeiből fakadóan az aktív turizmus ideális helyszíne – amennyiben az nem akadályozza a környezetvédelmi szempontok érvényesülését.

A mezőgazdaság hatékonyságának növelése a változó időjárásnak, aszályoknak való kitettség csökkentése érdekében ki kell építeni egy hatékony öntözőrendszert, figyelembe véve a talajvízszint elmúlt évtizedben tapasztalható csökkenését is.

A külterületen élők és a városközpont közötti nagy fizikai távolságra való tekintettel a közszolgáltatásokhoz való jobb hozzájutás érdekében biztosítani szükséges a megfelelő közlekedési infrastrukturális feltételeket, az elektronikusan megoldható ügyek körének bővítését, valamint emelni kell a szolgáltatások hatékonyságát.

A városrészi célhoz kapcsolódó részcélok a következők:

- T4.1. Külterületi gazdasági infrastruktúra fejlesztése
- T4.2. Külterületi lakosság számára elérhető szolgáltatások fejlesztése
- T4.3. Természeti értékek, helyi adottságok turisztikai hasznosítása

3.3 A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása

A ITS-ben kitűzött tematikus és az egyes városrészekre vonatkozó területi célok közötti összefüggéseket, kapcsolatuk erősségének mértékét az alábbi táblázat tartalmazza.

10. ábra: A tematikus és a területi célok közötti összefüggések

Tematikus/Területi célok	T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	T2. A térségközponti szerepkör erősítése	T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	T5. A városi környezet fejlesztése	T6 Környezet és klímavédelem
V1. A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrészek városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése újabb tevékenységek bevonásával						
V2. A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása						
V3. Az ipari övezet alapinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése						
V4. A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása						

Erős koherencia	
Közepes koherencia	
Gyenge koherencia	

4 A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK

Jelen fejezet tartalmazza azon meghatározó fontosságú fejlesztéseket, projekteket, amelyek Mórahalom városfejlesztési céljainak teljesítését szolgálják. Fontos megemlíteni, hogy az ITS, mint stratégiai dokumentumnak nem feladata a megvalósítandó projektek teljeskörű, részletes bemutatása.

A tervezett fejlesztések 4 projekttypusba csoportosíthatóak:

- **Akcióterületi projektek:** az akcióterületi projektek egy jól körbe határolt területen végrehajtásra kerülő, egymás hatásait erősítő fejlesztések csoportja. A megvalósítandó projektelemek együttes hatása, volumene akkora, hogy érzékelhető változást képesek előidézni az akcióterületen.
- **Kulcsprojektek:** Kulcsprojektek közé azon fejlesztések sorolhatóak, amelyek a város fejlődése szempontjából kiemelt szereppel bírnak, így alapvető feltételét képezik a meghatározott középtávú célok elérésének. A kulcsprojektek gyakran elengedhetetlen fontosságúak egyéb tervezett fejlesztések megvalósításához.
- **Hálózatos projektek:** Több, egymáshoz kapcsolódó, azonos vagy hasonló jellegű projektelemek összessége, amelyek a város egészére vagy annak több területére is kiterjednek. A hálózatos projektek elemei egy együttműködő rendszer részeit képezik.
- **Egyéb projektek:** Minden olyan fejlesztési elképzelés az egyéb projektek közé sorolandó, amelyek nem tartoznak az előző három kategória egyikébe sem.

4.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával, az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása

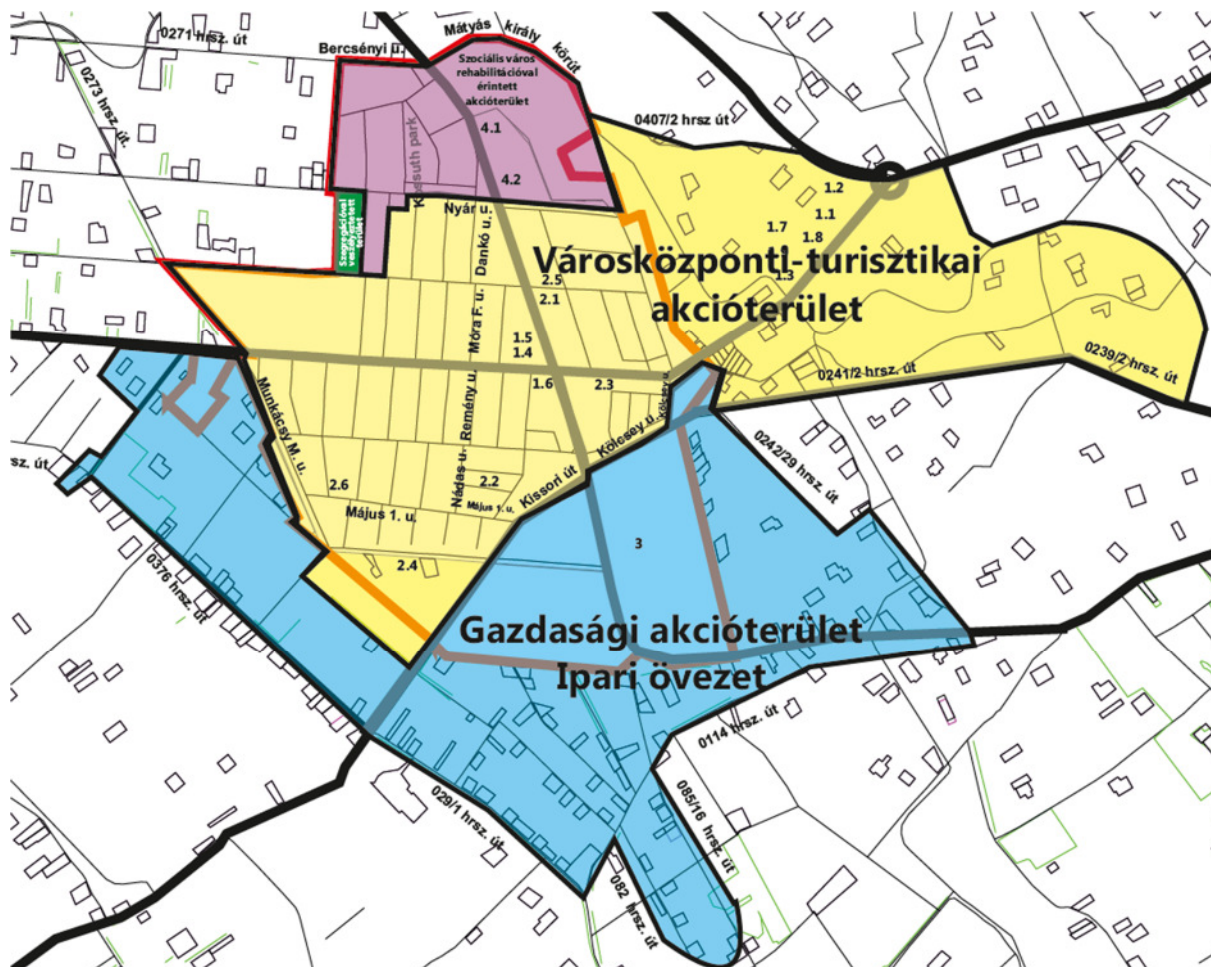
A kijelölt akcióterületeken olyan térben koncentrált és egymással összehangolt projektek megvalósítása történhet meg, amelyek megfelelnek az alábbi feltételeknek:

- az egyes projektelemek egymásra szinergikus hatást kifejtve járulnak hozzá más projektek megvalósulásához, illetve hatásainak kiteljesedéséhez;
- a projektek az akcióterület számára megfogalmazott cél teljesítése érdekében valósulnak meg;
- a megvalósításra kerülő projektek volumene, várható hatása alapján érzékelhető változást képesek előidézni az akcióterületen.

Az akcióterületek kijelölése a 2015-ben elkészült Integrált Településfejlesztési Stratégiából kiindulva, a 3.2.1. fejezetben megfogalmazott középtávú céloknak megfelelően történt. Az alábbi három akcióterület lehatárolására került sor:

1. Városközponti-turisztikai akcióterület
2. Gazdasági akcióterület – Ipari övezet
3. Szociális városrehabilitációval érintett akcióterület

11. ábra: Mórahalom akcióterületi lehatárolása

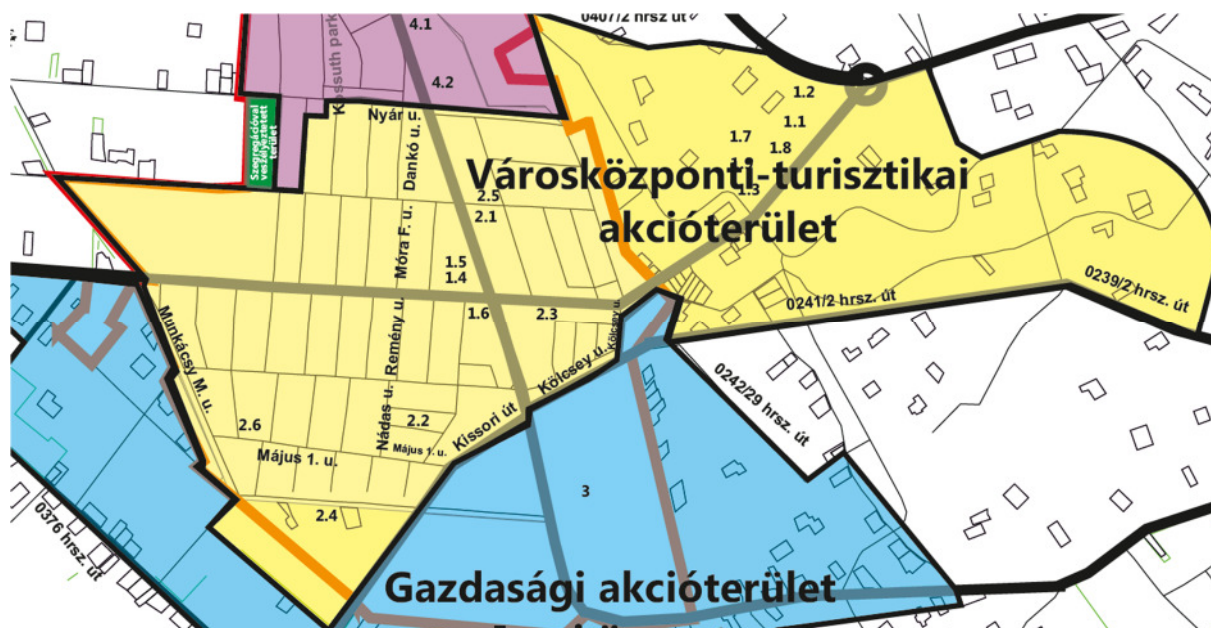

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

4.1.1 Városközponti-turisztikai akcióterület

Az akcióterület határai a következők: Nagyatádi Szabó István út, Erzsébet királyné útja, Bálint Sándor utca, Munkácsy Mihály utca, Május 1. utca, Béke utca, Szegedi út, Petőfi Sándor utca, Munkás utca, Nyár utca, Bástya sor, külterület, 0407/2 hrsz. út, kisvasút vonala, 0239/2 hrsz. út, 0241/2 hrsz. út, Kőlcsey utca, Kissori út.

12. ábra: Városközponti-turisztikai akcióterület lehatárolása

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

Az akcióterületen jelentősnek tekinthető a városközponti funkció, emellett itt sűrűsödnek a város idegenforgalmát erősítő turisztikai attrakciók, kereskedelmi-vendéglátó egységek, szálláshelyek. Ebből fakadóan az akcióterület fejlesztésének elsődleges célja a terület vonzerejét erősítő rekreációs funkciók fejlesztése, valamint a turisztikai kínálat mennyiségi és minőségi fejlesztése.

Az akcióterület tervezett projektjei a következők:

4. táblázat: Városközponti- turisztikai akcióterületen tervezett főbb tevékenységek

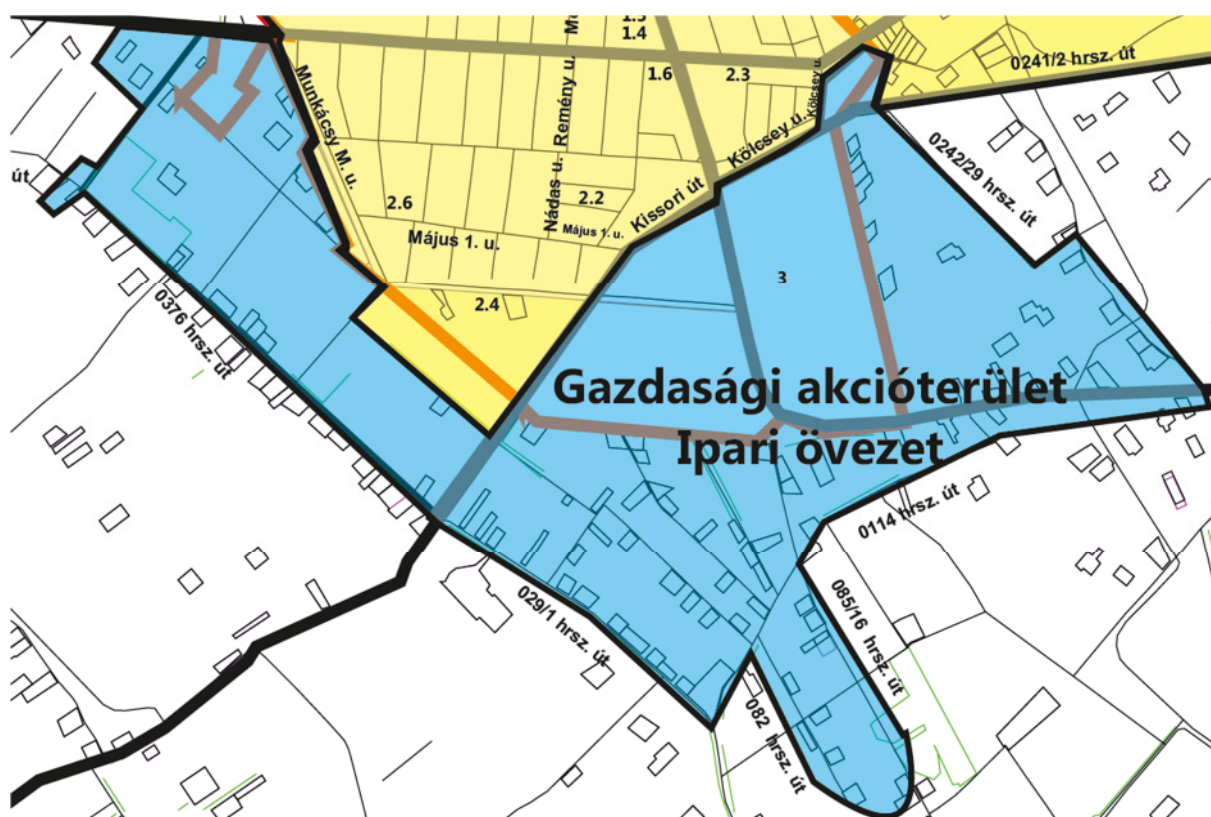
Sorszám	Tervezett tevékenység	Becsült költség (millió Ft)
1) Turisztikai beruházások		6 062
1.1	Kézműves Falu	356
1.2	Kézműves Fogadó	644
1.3	Sziksós Pihenőpark és Strandfürdő	1 530
1.4	Gyógyfürdő (energetikai korszerűsítés; Csendes wellness; Dézsaszínház összekötő folyosóval; Kamilla Ökoház hozzá tartozó telken lévő összekötő folyosóval)	322
1.5	Egészségcentrum	700
1.6	Vitalité Boutique Hotel	1 900
1.7	Csillag Fürdő (fogadóépület, termál és élménymedence)	300
1.8	Lovarda parkoló bővítés	310
1.9	Ezer Év Park fejlesztés	621
2) Rekreációs célú beruházások		
Innovatív zöld parkok kialakítása		
2.1	Barmos György tér	
2.2	Rákóczi tér	
2.3	Településközpont körüli régi területeken	
2.4	Kissori új közpark kialakítása	

Sorszám	Tervezett tevékenység	Becsült költség (millió Ft)
Játszóterfejlesztések		
2.5	József A. u. és Táncsics u. sarka	
2.6	Bartók Béla utca	
Becsült költségek összesen		6 683

4.1.2 Gazdasági akcióterület – Ipari övezet

Az akcióterület határai a következők: Kissori út, Kölcsey utca, 0242/29 hrsz. út, külterület, 0114 hrsz út, 085/16 hrsz. út, 082 hrsz. út, 029/1 hrsz. út, 0376 hrsz. út, Szegedi út, Munkácsy Mihály utca, Nagyatádi Szabó István út

13. ábra: A Gazdasági akcióterület lehatárolása

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

A Gazdasági akcióterület, ahogy a neve is mutatja, Mórahalom gazdasági központja. Itt található a város ipari parkja, itt működik a települése legtöbb és legnagyobb vállalkozása.

Az akcióterület fejlesztésének célja a helyben működő és a potenciális betelepülő vállalkozások működési feltételeinek magas szintű biztosítása, amely egyaránt magában foglalja a vonzó fizikai és szolgáltatási környezet kialakítását is.

Az akcióterület tervezett projektjei a következők:

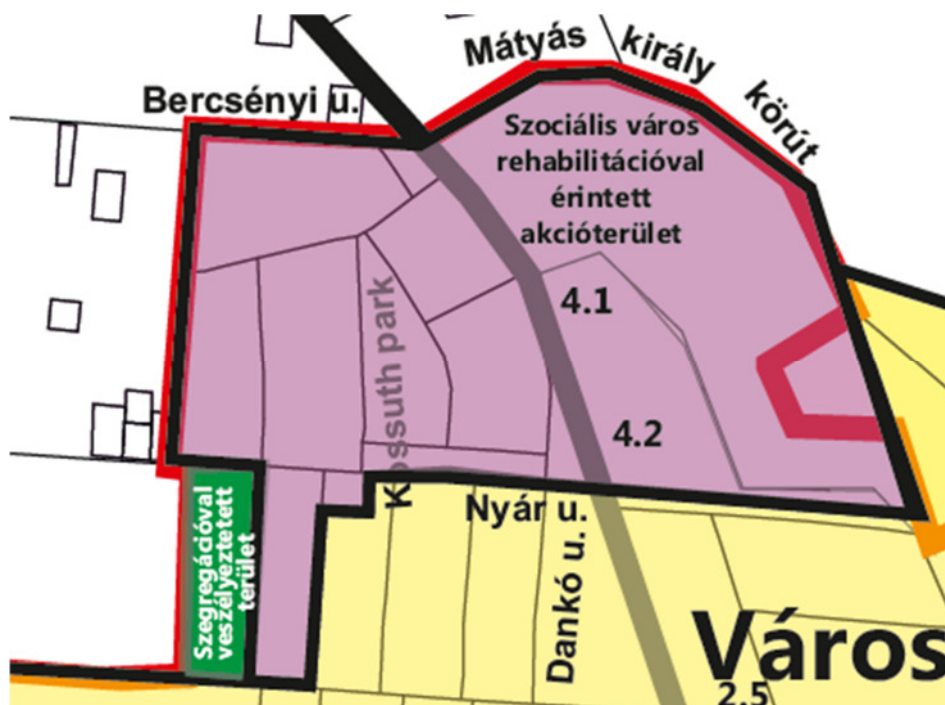
5. táblázat: A Gazdasági városrehabilitációval érintett akcióterületen tervezett tevékenységek bemutatása

Sorszám	Tervezett tevékenység	Becsült költség (millió Ft)
3	Ipari park fejlesztéshez kapcsolódó beruházások: Útépítés: Liget köz, 2225/2 és 2225/8 hrsz út, Akácos úti parkolók, 1732 hrsz Közvilágítás kiépítése a Papírgyári úton Optikai hírközlési hálózat fejlesztése a még le nem fedett területeken Fásítás, növénytelepítés	250
Becsült költségek összesen		250

4.1.3 Szociális városrehabilitációval érintett akcióterület

Az akcióterület határai a következők: Petőfi Sándor utca, Fürj dűlő, Dobó István utca, Balassi Bálint utca, Bercsényi utca, Mátyás király körút, Bástya sor, Zákányszéki út, Nyár utca, Kossuth park, Munkás utca

14. ábra: A Szociális városrehabilitációval érintett akcióterület lehatárolása

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

A terület teljes egészében magában foglalja a város szegregációval veszélyeztetett területét, az akcióterület fejlesztési céljai ennek megfelelően megegyeznek az antiszegregációs intézkedési terv céljaival, melyek a következők:

1. A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése
2. A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése
3. A szegregációs folyamatok megállítása és visszafordítása a leromlott városi területek rehabilitációjával

6. táblázat: A Szociális városrehabilitációval érintett akcióterületen tervezett tevékenységek bemutatása

Sorszám	Tervezett tevékenység	Becsült költség (millió Ft)
Szociális célú városrehabilitáció		
4.1	Innovatív zöld park kialakítása - Főlsővárosi közpark	200
4.2	Új játszótér kialakítása a Bartók Béla utcában	
4.3.	Meglévő lakások építészeti és energetikai, valamint elektromos felújítása	
4.4	Társadalmi felzárkózást elősegítő „Soft” programok megvalósítása	10
Becsült költségek összesen		210

4.2 Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz

4.2.1 Kulcsprojektek

A tervezett kulcsprojektek listáját az alábbi táblázat tartalmazza:

7. táblázat: Kulcsprojektek

Ssz.	Projekt címe	Becsült költség (millió Ft)
K1	Nappali szociális idősellátás intézményi fejlesztése: "Innovatív fejlesztések az idősellátásban Mórahalmon"	720
K2	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása, fejlesztése (Rekreációs-, közlekedési- és lakófunkció kialakítása a Szegedi út — Röskei út — Kölcsey utca Szövetkezeti utca által határolt tömbben)	1 000
K3	Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon	28 000
K4	Okosváros fejlesztések	400
K5	Térségi szociális infrastruktúra fejlesztések a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek optimális fejlődéséhez (MKFC)	3 500
Kulcsprojektek tervezett költségvetése összesen		32 920

4.2.2 Hálózatos projektek

A tervezett hálózatos projektek listáját az alábbi táblázat tartalmazza:

8. táblázat: Hálózatos projektek

Ssz.	Projekt címe	Becsült költség (millió Ft)
H1	Belterületi önkormányzati utak építése	570
H2	Energetikai fejlesztések Mórahalmon	150
H3	Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása: kerékpárút fejlesztések	1 150

H4	Vízellátás és szennyvízcsatorna hálózat fejlesztése	200
H5	Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások	500
H6	Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	220
Hálózatos projektek tervezett költségvetése összesen		2 790

4.2.3 Egyéb projektek

A tervezett egyéb projektek listáját az alábbi táblázat tartalmazza:

9. táblázat: Egyéb projektek

Ssz.	Projekt címe	Becsült költség (millió Ft)
E1	Inkubátorház	700
E2	Családsegítés, nappali szociális ellátások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése: Krízisközpont kialakítása Mórahalmon	150
E3	Helyi piac fejlesztése	200
E4	Járóbeteg szakellátás infrastrukturális fejlesztése	322
E5	Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése: Diétás konyha fejlesztése Mórahalmon	50
E6	Közösségi tér és zöldterület fejlesztése, kegyeleti funkciók érvényesítése	60
E7	Gyermekjóléti alapellátások intézményi fejlesztése: Bölcsőde fejlesztése	50
E8	Óvodai ellátás infrastrukturális fejlesztése: Óvoda bővítése, korszerűsítése	50
E9	Szociális alapszolgáltatások eszközbeszerzése: Tanyagondnoki gépjárművek cseréje a Homokhátságon	80
E10	Sport infrastruktúra fejlesztések - Sport szálló	500
E11	Sport infrastruktúra fejlesztések- honvédelmi sportközpont	800
E12	Szociális infrastruktúra fejlesztések a nappali intézményi ellátásban, demencia megelőző program	300
E13	Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (egyházi iskola)	100
E14	Közművelődést érintő fejlesztések	200
E15	Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése (Polgármesteri hivatal bővítés)	770
E16	Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések az elvándorlás csökkentése érdekében (Kollégium)	2 592
Egyéb projektek tervezett költségvetése összesen		6 924

4.3 A tervezett fejlesztések illeszkedése a stratégiai céljaihoz

A tervezett fejlesztések illeszkedését a városi szintű középtávú tematikus célkitűzésekhez az alábbi táblázat szemlélteti:

10. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése a középtávú tematikus célkitűzésekhez

Tematikus célok	Akcióterületi projektek	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Egyéb projektek
T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	- Turisztikai beruházások - Rekreációs célú beruházások			- Sport infrastruktúra fejlesztések - Sport szálló - Közművelődést érintő fejlesztések
T2. A térségközponti szerepkör erősítése				- Járóbeteg szakellátás infrastrukturális fejlesztése - Sport infrastruktúra fejlesztések- honvédelmi sportközpont - Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések az elvándorlás csökkentése érdekében (Kollégium)
T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	- Rekreációs célú beruházások - Szociális célú városrehabilitáció	- Nappali szociális idősellátás intézményi fejlesztése: "Innovatív fejlesztések az idősellátásban Mórahalmon" - Okosváros fejlesztések - Térségi szociális infrastruktúra fejlesztések a kiemelt figyelmet		- Családsegítés, nappali szociális ellátások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése: Krízisközpont kialakítása Mórahalmon - Gyermekeknevelést támogató humán infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése:

Tematikus célok	Akcióterületi projektek	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Egyéb projektek
		igénylő gyermekek optimális fejlődéséhez (MKFC)		Diétás konyha fejlesztése Mórahalmon - Gyermekjóléti alapellátások intézményi fejlesztése: Bölcsőde fejlesztése - Óvodai ellátás infrastrukturális fejlesztése: Óvoda bővítése, korszerűsítése - Szociális alapszolgáltatások eszközbeszerzése: Tanyagondnoki gépjárművek cseréje a Homokhátságon - Szociális infrastruktúra fejlesztések a nappali intézményi ellátásban, demencia megelőző program - Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (egyházi iskola) - Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése (Polgármesteri Hivatal bővítés)

Tematikus célok	Akcióterületi projektek	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Egyéb projektek
T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	- Turisztikai beruházások - Ipari park fejlesztéshez kapcsolódó beruházások - Szociális célú városrehabilitáció			- Inkubátorház - Helyi piac fejlesztése
T5. A városi környezet fejlesztése	- Turisztikai beruházások - Ipari park fejlesztéshez kapcsolódó beruházások - Szociális célú városrehabilitáció	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása, fejlesztése	- Belterületi önkormányzati utak építése - Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása: kerékpárút fejlesztések - Vízellátás és szennyvízcsatorna hálózat fejlesztése - Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások - Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	Közösségi tér és zöldterület fejlesztése, kegyeleti funkciók érvényesítése
T6. Környezet és klímavédelem		Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon	- Energetikai fejlesztések Mórachalmon - Vízellátás és szennyvízcsatorna hálózat fejlesztése	

4.4 A fejlesztések ütemezése

11. táblázat: A tervezett fejlesztések ütemezése

Szsz.	Projekt címe	2021. I. félév	2021. II. félév	2022. I. félév	2022. II. félév	2023. I. félév	2023. II. félév	2024. I. félév	2024. II. félév	2025. I. félév	2025. II. félév	2026. I. félév	2026. II. félév	2027. I. félév	2027. II. félév	2028. I. félév	2028. II. félév	2029. I. félév	2029. II. félév	2030. I. félév	2030. II. félév
Akcióterületi projektek																					
1	Turisztikai beruházások																				
2	Rekreációs célú beruházások																				
3	Ipari park fejlesztéshez kapcsolódó beruházások																				
4	Szociális célú városrehabilitáció																				
Kulcsprojektek																					
K1	Nappali szociális idősellátás intézményi fejlesztése: "Innovatív fejlesztések az idősellátásban Mórahalmon"																				
K2	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása, fejlesztése																				
K3	Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon																				
K4	Okosváros fejlesztések																				
K5	Térségi szociális infrastruktúra fejlesztések a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek optimális fejlődéséhez (MKFC)																				
Hálózatos projektek																					
H1	Belterületi önkormányzati utak építése																				
H2	Energetikai fejlesztések Mórahalmon																				
H3	Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása: kerékpárút fejlesztések																				
H4	Vízellátás és szennyvízcsatorna hálózat fejlesztése																				
H5	Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások																				
H6	Közlekedési infrastruktúra fejlesztése																				
Egyéb projektek																					
E1	Inkubátorház																				

Szsz.	Projekt címe	2021. I. félév	2021. II. félév	2022. I. félév	2022. II. félév	2023. I. félév	2023. II. félév	2024. I. félév	2024. II. félév	2025. I. félév	2025. II. félév	2026. I. félév	2026. II. félév	2027. I. félév	2027. II. félév	2028. I. félév	2028. II. félév	2029. I. félév	2029. II. félév	2030. I. félév	2030. II. félév
E2	Családsegítés, nappali szociális ellátások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése: Krízisközpont kialakítása Mórahalmon																				
E3	Helyi piac fejlesztése																				
E4	Járóbeteg szakellátás infrastrukturális fejlesztése																				
E5	Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése: Diétás konyha fejlesztése Mórahalmon																				
E6	Közösségi tér és zöldterület fejlesztése, kegyeleti funkciók érvényesítése																				
E7	Gyermekjóléti alapellátások intézményi fejlesztése: Bölcsőde fejlesztése																				
E8	Óvodai ellátás infrastrukturális fejlesztése: Óvoda bővítése, korszerűsítése																				
E9	Szociális alapszolgáltatások eszközbeszerzése: Tanyagondnoki gépjárművek cseréje a Homokhátságon																				
E10	Sport infrastruktúra fejlesztések - Sport szálló																				
E11	Sport infrastruktúra fejlesztések- honvédelmi sportközpont																				
E12	Szociális infrastruktúra fejlesztések a nappali intézményi ellátásban, demencia megelőző program																				
E13	Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (egyházi iskola)																				
E14	Közművelődést érintő fejlesztések																				
E15	Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése (Polgármesteri Hivatal bővítés)																				
E16	Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések az elvándorlás csökkentése érdekében (Kollégium)																				

4.5 A fejlesztések összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

Mórahalom város gazdasági, pénzügyi helyzetét és a tervezett fejlesztések várható költségigényét figyelembe véve látható, hogy bár több kisebb beavatkozás akár az önkormányzat saját bevételeiből is megvalósítható, azonban a fejlesztések többségének végrehajthatóságát jelentős mértékben befolyásolhatja a lehetséges külső – elősorban európai uniós és állami források – elérhetősége.

A 2021-2027 közötti időszak európai uniós támogatási forrásai a rendelkezésre álló információk alapján következő Operatív Programokon keresztül érhetőek el Magyarországon:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz),
- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz).
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz),

Mórahalom számára elérhető források közül kiemelten fontosnak számít a TOP Plusz, amelyben a település az ERFA 11. cikkelye szerinti „fenntartható városfejlesztés” célterületeként kijelölésre került, így a programjai megvalósításához dedikált forrásokhoz juthat hozzá.

A fent felsorolt Operatív Programok mellett Mórahalom városa egyéb, EU-s és nemzetközi támogatással megvalósuló programok forrásait is igénybe veheti fejlesztési elképzelései megvalósításához. Ebbe kategóriába a következők tartoznak:

- Határon átnyúló együttműködési programok (Magyarország-Románia, Magyarország-Szerbia),
- Transznacionális programok (pl. Interreg Central Europe, Duna Transznacionális Program, Interreg Europe),
- Közvetlen brüsszeli kiírású programok (pl. Horizon Europe, Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program [CERV], LIFE).

Az alábbi táblázatban bemutatjuk a tervezett projektek várható forrásigényét, valamint a finanszírozás lehetséges forrását.

12. táblázat: A tervezett fejlesztések vázlatos pénzügyi terve

Szsz.	Projekt címe	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása
Akcióterületi projektek			
1	Turisztikai beruházások	6 062	TOP Plusz GINOP Plusz
2	Rekreációs célú beruházások	621	TOP Plusz
3	Ipari park fejlesztéshez kapcsolódó beruházások	250	TOP Plusz
4	Szociális célú városrehabilitáció	230	TOP Plusz
Kulcsprojektek			
K1	Nappali szociális idősellátás intézményi fejlesztése: "Innovatív fejlesztések az idősellátásban Mórahalmon"	720	TOP Plusz
K2	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása, fejlesztése	300	TOP Plusz
K3	Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon	28 000	KEHOP Plusz
K4	Okosváros fejlesztések	400	TOP Plusz

Szsz.	Projekt címe	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása
			DIMOP Plusz
K5	Térségi szociális infrastruktúra fejlesztések a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek optimális fejlődéséhez (MKFC)	3 500	EFOP Plusz
Hálózatos projektek			
H1	Belterületi önkormányzati utak építése	570	TOP Plusz
H2	Energetikai fejlesztések Mórahalmon	150	TOP Plusz
H3	Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása: kerékpárút fejlesztések	1 150	TOP Plusz
H4	Vízellátás és szennyvízcsatorna hálózat fejlesztése	200	TOP Plusz
H5	Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások	500	TOP Plusz
H6	Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	220	TOP Plusz
Egyéb projektek			
E1	Inkubátorház	700	TOP Plusz
E2	Családsegítés, nappali szociális ellátások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése: Krízisközpont kialakítása Mórahalmon	150	EFOP Plusz
E3	Helyi piac fejlesztése	200	TOP Plusz
E4	Járóbeteg szakellátás infrastrukturális fejlesztése	322	EFOP Plusz
E5	Gyermekevelést támogató humán infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése: Diétás konyha fejlesztése Mórahalmon	50	TOP Plusz
E6	Közösségi tér és zöldterület fejlesztése, kegyeleti funkciók érvényesítése	60	Önkormányzati forrás
E7	Gyermekejölési alapellátások intézményi fejlesztése: Bölcsőde fejlesztése	50	TOP Plusz
E8	Óvodai ellátás infrastrukturális fejlesztése: Óvoda bővítése, korszerűsítése	50	TOP Plusz
E9	Szociális alapszolgáltatások eszközbeszerzése: Tanyagondnoki gépjárművek cseréje a Homokhátságon	80	TOP Plusz
E10	Sport infrastruktúra fejlesztések - Sport szálló	500	Hazai forrás
E11	Sport infrastruktúra fejlesztések- honvédelmi sportközpont	800	Hazai forrás
E12	Szociális infrastruktúra fejlesztések a nappali intézményi ellátásban, demencia megelőző program	300	EFOP Plusz
E13	Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (egyházi iskola)	100	TOP Plusz
E14	Közművelődést érintő fejlesztések	200	TOP Plusz
E15	Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése (Polgármesteri Hivatal bővítés)	770	Hazai forrás
E16	Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések az elvándorlás csökkentése érdekében (Kollégium)	2 592	Hazai forrás

5 ANTISZEGREGÁCIÓS PROGRAM

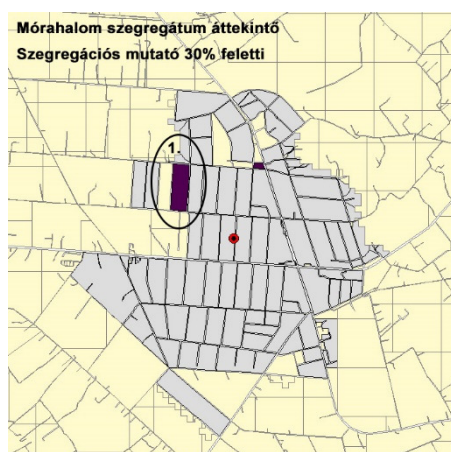
5.1 A településen található szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek bemutatása

A 2011. évi népszámlálási adatok figyelembe vételével, a Központi Statisztikai Hivatal által számított szegregációs mutató képezi a szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolásának alapját.

A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület a 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet értelmezésében a szegregációs mutatóval lehatárolt olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges. Lehet önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is.

Mórahalom városában szegregált terület nem található, a Kereskedelmi szolgáltató terület városrészén körülhatárolásra került egy szegregációval veszélyeztetett terület.

15. ábra: Mórahalom szegregációval veszélyeztetett területe

Forrás: KSH, 2011. évi népszámlás

1. szegregációval veszélyeztetett terület

A Nyár utca – Szárító utca – Petőfi Sándor utca – Fürj dűlő szegregációval veszélyeztetett terület lakónépessége csupán 50 fő, ami a város lakónépességének 0,9%-a, a lakónépesség kor szerinti összetétele eltér a városi átlagtól, az aktív korúak aránya alacsonyabb a városi átlagtól, ezzel szemben az eltartottak aránya jelentősen magasabb. Az aktív korúak arányához viszonyítva az eltartottak aránya másfélszer magasabb. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 45%, ami jelentősen meghaladja a városi átlag 17,4%-át, ezzel szemben a felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában 8,6%-os értéket mutat, ami a városi átlag alatt marad, de nem olyan jelentős mértékben.

A foglalkoztatottak aránya 15-64 éves népességben belül 44%, ami jelentősen alacsonyabb a városi átlaghoz viszonyítva, mely érték csaknem megegyezik a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők arányával (45%) az aktív korúakon belül. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 59,1%, ami a jelentősen meghaladja a város 37,5%-os értékét.

Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportban dolgozók aránya jelentős, 63,6%, csaknem duplája a városi átlagértéknek, a munkanélküliek és a tartósan munkanélküliek aránya is 8,3%.

A város lakásállományának 0,9%-a található a szegregációval veszélyeztetett területen, az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 48%, ami többszöröse a városi átlagértéknek, a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások 50%-os aránya jelentős, az egyszobás lakások aránya pedig 9,1%.

5.2 Az elmúlt években megvalósított, a szegregátumokat érintő beavatkozások

Mórahalom Város 2015-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiája az 1. sz. szegregációval veszélyeztetett terület esetében rendelkezett Antiszegregációs Programmal, melynek intézkedései 5 horizontális cél és az ezekhez kapcsolódó 10 alcél köré szerveződött. A korábbi antiszegregációs program intézkedési tervének célrendszerét az alábbi táblázat tartalmazza:

13. táblázat: A 2015-ben elfogadott antiszegregációs terv horizontális céljai és alcéljai

Horizontális cél	Alcélok
1. Helyi esélyegyenlőség megteremtése	Esélyteremtő programok Köszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés Szegregációmentesség
2. Foglalkoztatottsági szint növelése	A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők számának emelkedése Munkahelyteremtés támogatása
3. Társadalmi és területi kohézió erősítése	Társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése Közösségépítő programok
4. Fenntartható fejlődés biztosítása	Gazdasági növekedés Környezetvédelem
5. Szociális városrehabilitáció folytatása	Leromlott területek szegregálódásának megakadályozása

A program az egyes célokhoz különböző intézkedéseket is kapcsolt, melyeket az alábbi táblázat foglal össze:

14. táblázat: A horizontális célokhoz kapcsolódó intézkedések bemutatása

Horizontális cél	Megvalósítást célzó intézkedés
1. Helyi esélyegyenlőség megteremtése	1.1 Hátrányos helyzet átörökítésének csökkentése
	1.2 Felzárkóztató foglalkoztatások szervezése HHH gyermekek részére
	1.3 Szociális ellátások bővítése
2. Foglalkoztatottsági szint növelése	2.1 Tartós munkanélküliség csökkentése
	2.2. Visszatérés a munkaerő piacra
	3.1 Szociális, egészségügyi, sport szolgáltatások bővítése

Horizontális cél	Megvalósítást célzó intézkedés
3. Társadalmi és területi kohézió erősítése	3.2 Programok szervezése idősek részére
	3.3 Közösségi programok szervezése
4. Fenntartható fejlődés biztosítása	4.1 Gazdasági növekedés
5. Szociális város-rehabilitáció folytatása	5.1 Infrastrukturális fejlesztések megvalósítása, közösségi terek, komplex integrációs programok

A fent meghatározott intézkedések mellett további 8, szegregátumspecifikus intézkedést is tartalmazott a program:

- Közvilágítás teljes körű kiépítése,
- Pormentesített út megvalósítása,
- Szennyvízvezeték teljes körű kiépítése,
- Vezetékes vízhálózat kiépítése,
- Közmunka program,
- Közösségi programok szervezése,
- Felzárkóztató foglalkozások a gyerekeknek,
- Szociális bérlakás program.

A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére a program 5 intézkedést tervezett:

- Foglalkoztatás javítása,
- Korai szocializáció és oktatás,
- Felzárkózásban előrehaladók célzott támogatása,
- Önkormányzati területfelelősi rendszer kialakítása,
- Negatív térbeli folyamatok csökkentése.

Az önkormányzat és intézményei a lehetőségeik függvényeiben igyekeztek teljesíteni a vállalt intézkedéseket, de a nagyobb közösséget megmozgató programok szervezését a 2020-ban kitört COVID-19 járvány jelentős mértékben korlátozta, akár el is lehetetlenítette. A beavatkozásokat jellemzően pályázati forrásból vagy saját költségvetésből finanszírozták. Az elmúlt évek pályázati forrásból megvalósított, antiszegregációs intézkedéseket segítő projektek a következők voltak:

TOP-5.2.1-15-CS1-2016-00004 - IntegrÁLOM - Komplex beavatkozások Mórahalmon

39 994 840 Ft forrásból a következő tevékenységek valósultak meg 2017. 04. 01. – 2020. 03. 31. között

- 1 fő szociális munkás alkalmazása
- pszichodráma csoport - komplex önismereti program megvalósítása
- társ-suli beindítása - személyes kapcsolatok kialakítása, ismerkedés
- családi napok és sportnapok
- lakossági önkéntes akciók
- előadások és figyelemfelhívó rendezvények
- szülői kompetenciafejlesztő tréning
- életvezetési tanácsadás, adósságkezelési tanácsadás
- ismeret és tudásbővítő előadások, foglalkozások
- a kiköltözők mentorálása, felkészítése a változásokra

- álláskeresési tanácsadás
- munkatanácsadás
- házi gazdálkodási ismeretek
- koragyermekkorai képesség felmérés, fejlesztés
- prevenciós programok
- „mini falu” létrehozása a közlekedési szabályok, mindennapi élet megismerése céljából
- tolerancia fesztivál
- felvilágosító, interaktív előadások
- tréningek szülőknek gyermekneveléssel kapcsolatos korszerű ismeretek nyújtása céljából
- egészséges életmódra ösztönző figyelemfelhívó előadások
- dietetika, reform életmód programok
- tinédzser felvilágosítás és tanácsadás
- prevenciós és mentálhigiénés programok
- jogi tanácsadás, általános tanácsadás
- adósságkezelési tanácsadás
- információnyújtás, ügyintézés segítése
- szülők iskolája program
- munkakipróbálás
- közbiztonsági fórum
- bűnmegelőzési szórólap készítése
- élménypedagógia tréning
- fokozott járőrszolgálat
- környezettudatossággal kapcsolatos ismeretek nyújtása - versenyek, kreatív foglalkozások szervezése a természet jegyében

TOP-4.3.1-15-CS1-2016-00002 - A lakHAtás érDekében - Leromlott városi területek rehabilitációja Mórahalmon

A 2017. november 1. és 2020. január 31. között 133 978 765 Ft európai uniós forrás felhasználásával megvalósult program keretében az akcióterületen kívüli beavatkozási területen 7 db szociális bérlakás került kialakításra, amelybe meg is történt a kiválasztott lakosok átköltöztetése. A hátrányos helyzetű lakosok foglalkoztathatóságának javítását közösségi kert kialakításával igyekeztek elérni a programon belül.

TOP-5.2.1-16-CS1-2019-00001 - IntegrÁLOM - Komplex beavatkozások Mórahalmon II. ütem

A 2020 áprilisában kezdődött, jelenleg is megvalósítás alatt álló projekt közel 12 millió forintból folytatja az I. ütemben megkezdett munkát.

TOP-4.3.1-16-CS1-2019-00001 - A lakHAtás érDekében - Leromlott városi területek rehabilitációja Mórahalmon II. ütem

A 2020 áprilisában indított, jelenleg is folyamatban levő, 60 millió forintból megvalósuló projekt 4 db szociális bérlakás kialakításával, 1 db új parkkal, és a közösségi kertben használható eszközök beszerzésével járul hozzá az antiszegregációs program céljainak teljesüléséhez.

EFOP-1.2.11-16-2017-00019 - Esély Otthon - otthonteremtés és életpályatervezés Mórahalom ifjúságának

A 2018-2020 között megvalósult projekt közel 164 millió forint költségvetésből a következő célok teljesítéséhez járult hozzá:

- Ingatlanok kialakítása, felszerelése önálló lakhatás céljából, a projektben résztvevő, a célcsoportba tartozó fiatal egyének, illetve párok, családok számára.
- Fiatalok életpálya-tervezését segítő helyi szolgáltatások nyújtása, munkaszerzési ismeretek (pl. önéletrajz írás, interjú felkészítés, munkakeresési lehetőségek megismerése, továbbképzési és átképzési lehetőségek) bővítése.
- A célcsoport bevonásával, a támogatási kérelemben benyújtott fejlesztési koncepción alapuló helyi lehetőségeket, értékeket, adottságokat feltáró, erre épülő gazdasági együttműködések generáló tevékenységek szervezése.
- A helyi gazdaságba való bekapcsolódást lehetővé tevő ismeretátadás / helyi ösztönző rendszer kialakítása és nyújtása célcsoport számára.
- Személyre szabott felkészítés a fejlesztési célterületen megvalósuló, hazai és uniós pályázati programokban való részvételre.
- A fiatalok helyben maradását támogató, saját (dokumentált) jó gyakorlatok folytatása, vagy más településeken alkalmazott (dokumentált) jó gyakorlatok adaptálása.

EFOP-1.5.3-16-2017-0039 - Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben a Mórahalmi járásban

A 2018. február 1-től 2021. május 1-ig tartó programban közel 500 millió Ft támogatás felhasználásával az alábbi programok megvalósítása történik

- A humán közszolgáltatások szakember-ellátottságának fejlesztését szolgáló ösztönző programok megvalósítása
- A hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú emberek foglalkoztathatóságának javítását támogató szolgáltatás-csomagok kialakítása, megerősítése
- A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése
- A települési/térségi életminőség javítása, a vidék megtartó képességének fejlesztése, valamint az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása

EFOP-3.9.2-16-2017-00006 - Humán kapacitások fejlesztése térségi szemléletben a Mórahalmi járásban

A közel 500 millió forintból megvalósuló projektet Mórahalom Város Önkormányzata konzorciumvezetőként valósította meg, melyben további 6 önkormányzat és egy nonprofit szervezet vett részt konzorciumi partnerként.

A 2018-tól 2020 év végéig tartó projektben megvalósult tevékenységek a következők voltak:

- Az alapszintű humán közszolgáltatásokban dolgozó szakemberek képzése, továbbképzése, tapasztalatcseréje
- A gyermekek/tanulók személyiség és kompetenciafejlesztése
- A HH gyerekek/tanulók/hallgatók közneveléshez/felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek biztosítása, ösztöndíj program kialakítása
- Komplex óvodai szolgáltatásfejlesztés, különös tekintettel a HH gyerekek óvodai neveléshez való hozzáféréseinek biztosítása

GINOP-5.1.4-17 - Tranzitfoglalkoztatási programok támogatása a Homokháti Kistérségben

A MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság által megvalósításra kerülő projektben 2020. február 1-től 15 hátrányos helyzetű személy képzése és 12 fő 9 hónapig történő foglalkoztatása valósul meg. A projekt keretében a célcsoport tagjai a képzés mellett egyéb szolgáltatásban is részesülnek a munkaerőpiaci elhelyezkedési esélyük növelése érdekében.

Közfoglalkoztatási program megvalósítása

A közfoglalkoztatás célja, hogy az önkormányzat átmeneti lehetőséget biztosítson azok számára, akik önálló álláskeresése eredménytelen. Legfőbb cél a foglalkoztatási potenciál növelése, a munkanélküliség csökkentése a településen. Mórahalomban 2013 és 2020 között a közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma 46 és 121 fő között ingadozott, bár 2016 óta folyamatos csökkenő tendencia tapasztalható – részben a munkaerőkereslet növekedésének is köszönhetően.

5.3 Antiszegregációs intézkedési terv

Az intézkedési terv kereteit a város 2015-ben elfogadott Antiszegregációs Programja, az annak végrehajtása során megszerzett tapasztalatok, valamint a város 2018-2023 közötti időszakra vonatkozó Helyi Esélyegyenőrségi Programja jelölik ki.

Az antiszegregációs intézkedési terv céljai a következők:

1. A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése
2. A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése
3. A szegregációs folyamatok megállítása és visszafordítása a leromlott városi területek rehabilitációjával

5.3.1 A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések

A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedéseket az alábbi táblázat tartalmazza:

15. táblázat: A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések

Intézkedés	Intézkedéshez kapcsolódó cél	Felelős
Munkanélküliség csökkentése pályázati lehetőségekkel	A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése	Mórahalom Városi Önkormányzat MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Mórahalom Városi Önkormányzat
Álláskeresői- és munkatanácsadás biztosítása	A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése	MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal
Munkakipróbálás	A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése	MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Mórahalom Városi Önkormányzat

Intézkedés	Intézkedéshez kapcsolódó cél	Felelős
Közfoglalkoztatási program folytatása	A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése	Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. Mórahalom Városi Önkormányzat
Felnőttképzési programok folytatása	A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése	MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Szegedi Szakképzési Centrum
Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés támogatása – munkahelyi mentorprogramok	A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése	MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Mórahalom Városi Önkormányzat Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal
Szociális bérlakásállomány bővítése	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat
Infrastrukturális hiányosságok pótlása	A szegregációs folyamatok megállítása és visszafordítása a leromlott városi területek rehabilitációjával	Mórahalom Városi Önkormányzat
Zöldterületfejlesztés	A szegregációs folyamatok megállítása és visszafordítása a leromlott városi területek rehabilitációjával	Mórahalom Városi Önkormányzat
Új játszótér kialakítása	A szegregációs folyamatok megállítása és visszafordítása a leromlott városi területek rehabilitációjával	Mórahalom Városi Önkormányzat
Társadalmi kohéziót erősítő közösségi programok szervezése	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság
Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság
A szegregációval veszélyeztetett területről kiköltözők mentorálása, felkészítése a változásokra	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság
Hivatali ügyintézés segítése, információnyújtás	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság

5.3.2 A fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések

A projektfejlesztési szakasz során tekintettel kell lenni arra, hogy a tervezett beavatkozások ne járuljanak hozzá esélyenlőtlenség, diszkrimináció kialakulásához vagy a szegregációs folyamatok erősödéséhez. Rendszeres társadalmi párbeszéddel, az adott területen jelentős tapasztalattal rendelkező szakértők bevonásával kell törekedni arra, hogy a tervezett beavatkozások társadalmi elfogadottsága a lehető legmagasabb legyen.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégiában található projektek, beavatkozások, intézkedések nem eredményezik az alacsony státuszú lakosság térbeli koncentrációját vagy a szegregáció fokozódását. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezett beavatkozásai úgy járulhatnak hozzá az antiszegregációs programban meghatározott célkitűzések teljesítéséhez, hogy a megvalósítás során törekednek a szegregátumokban élő hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatására. Ennek lehetséges eszközei a következők:

- a közfoglalkoztatottak bevonása,
- a hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatásának előírása közbeszerzési feltételként.

5.3.3 A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések

Számos olyan intézkedés azonosítható, amelyekkel kedvező irányba fordíthatók a szegregációt okozó folyamatok, illetve mérsékelhetők a negatív hatások.

16. táblázat: A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések

Intézkedés	Intézkedéshez kapcsolódó cél	Felelős
Szűrővizsgálatokban való integrálás elősegítése, szűrővizsgálatok szervezése	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat Móra-Vitál Térségi Egészségmegőrző és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.
Egészségügyi tanácsadás	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat Móra-Vitál Térségi Egészségmegőrző és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.
Prevenációs és mentálhigiénés programok folytatása	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat Móra-Vitál Térségi Egészségmegőrző és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.
Szociális munka – egyéni fejlesztési terveken nyugvó személyre szabott segítségnyújtás	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat Homokháti Szociális Központ
Hátrányos helyzetű gyermekek részére iskolai felzárkóztató programok folytatása	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat Szegedi Tankerületi Központ Szeged-Csanádi Egyházmegye

Intézkedés	Intézkedéshez kapcsolódó cél	Felelős
Szociális ellátások biztosítása	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Homokháti Szociális Központ MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság
lakossági önkéntes akciók szervezése	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat
Életvezetési, háztartásgazdálkodási, adósságkezelési tanácsadás, szülői kompetenciafejlesztés	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Mórahalom Városi Önkormányzat
Koragyermekkorai képesség felmérés, fejlesztés	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Mórahalom Városi Önkormányzat
Felvilágosító, interaktív előadások	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság Mórahalom Városi Önkormányzat
Bűnmegelőzési és közbiztonsági programok szervezése	A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Mórahalom Városi Önkormányzat

6 A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI

6.1 Külső összefüggések

6.1.1 Illeszkedés az EU szakpolitikai célkitűzéseire

Az Európai Unió a 2014-2020 közötti végrehajtási időszak 11 tematikus célkitűzéséből kiindulva, annak leegyszerűsítésével 5 egyértelmű szakpolitikai célkitűzést határozott meg a 2021-2027 közötti időszakra. A meghatározott szakpolitikai célkitűzések az alábbiak:

- 1) Intelligensebb Európa
- 2) Zöldebb, karbonszegény Európa
- 3) Jobban összekapcsolt Európa
- 4) Szociálisabb Európa
- 5) A polgárokhoz közelebb álló Európa

Az ITS célrendszerének összefüggéseit az EU célkitűzéseire az alábbi táblázat részletezi:

17. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése az EU szakpolitikai célkitűzéseire

Az EU szakpolitikai célkitűzése	Kapcsolódó ITS tematikus cél
1) Intelligensebb Európa	T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
2) Zöldebb, karbonszegény Európa	T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése T5. A városi környezet fejlesztése T6. Környezet és klímavédelem
3) Jobban összekapcsolt Európa	T2. A térségközponti szerepkör erősítése T5. A városi környezet fejlesztése
4) Szociálisabb Európa	T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
5) A polgárokhoz közelebb álló Európa	T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése T2. A térségközponti szerepkör erősítése T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése T5. A városi környezet fejlesztése T6. Környezet és klímavédelem

6.1.2 A stratégia illeszkedése országos és megyei területfejlesztési dokumentumokhoz

6.1.2.1 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepcióhoz (OFTK) való illeszkedés

A 2014-ben elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési koncepció az ország társadalmi, gazdasági, ágazati és területi fejlesztési szükségletei alapján fogalmazta meg jövőképét, valamint hosszútávú fejlesztéspolitikai céljait és elveit.

Az OFTK 2030-ig négy hosszú távú, átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg, melyek a következők:

- 1) Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
- 2) Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- 3) Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme
- 4) Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Az átfogó fejlesztési célok teljesítése érdekében a dokumentum 7 db szakpolitikában érvényesítendő és 6 db területi specifikus célkitűzést határozott meg. A meghatározott célokat és az ITS kapcsolódási pontjait a kitűzött célokhoz az alábbi táblázat tartalmazza:

18. táblázat: Az ITS tematikus céljainak illeszkedése az OFTK specifikus céljaihoz

Az OFTK-ban meghatározott célkitűzés	Kapcsolódó ITS tematikus célkitűzés
Szakpolitikai célok	
Versenyképes, innovatív gazdaság	T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése	T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése T6. Környezet és klímavédelem
Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I	T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom	T5. A városi környezet fejlesztése
Jó állam, szolgáltató állam és biztonság	T2. A térségközponti szerepkör erősítése T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése
Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme	T5. A városi környezet fejlesztése T6. Környezet és klímavédelem
Területi célok	
Az ország makro-regionális szerepének erősítése	T2. A térségközponti szerepkör erősítése

Az OFTK-ban meghatározott célkitűzés	Kapcsolódó ITS tematikus célkitűzés
A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat	T2. A térségközponti szerepkör erősítése T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése	T5. A városi környezet fejlesztése T6. Környezet és klímavédelem
Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése	T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése T5. A városi környezet fejlesztése T6. Környezet és klímavédelem
Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése	T2. A térségközponti szerepkör erősítése T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása	T2. A térségközponti szerepkör erősítése T5. A városi környezet fejlesztése

6.1.2.2 Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához való illeszkedés

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2018-2030 közötti időszakra vonatkozóan, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtóan határozta meg azon célkitűzéseket, amelyek teljesítésével az éghajlatváltozással előidézett hatások hosszú távon kezelhetők.

A dokumentum célrendszerének megalkotása során egyaránt fontosnak tekintették a fenntartható fejlődésre való törekvést, a dekarbonizációt, valamint a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást. Ezek alapján a dokumentum célrendszere 2 átfogó és 4 specifikus célrendszert tartalmaz:

Átfogó célok:

- Fenntartható fejlődés egy változó világban
- Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése

Specifikus célkitűzések:

- Dekarbonizáció
- Az éghajlati sérülékenységi területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása
- Alkalmazkodás és felkészülés
- Éghajlati partnerség biztosítása

A Stratégiához való illeszkedést Mórahalom Város ITS-ben 2 tematikus célkitűzés biztosítja markánsan: a T6. A városi környezet fejlesztése és a T7. Környezet és klímavédelem.

6.1.2.3 Csongrád-Csanád Megye fejlesztési dokumentumaihoz való illeszkedés

A 2021-2027 közötti európai uniós költségvetési tervezési időszakra való felkészülés érdekében a Csongrád-Csanád megyei Önkormányzat 2020. második félévében kezdte meg új területfejlesztési koncepciójának és programjának megalkotását. A koncepció javaslattevő munkarészének egyeztetési változata 2020. decemberben, a stratégiai és operatív programrésze 2021. januárban készült el.

Az átfogó és specifikus stratégiai célok kapcsolódási pontjait az alábbi táblázat tartalmazza:

19. táblázat: Illeszkedés Csongrád-Csanád megye fejlesztési célrendszeréhez

Csongrád-Csanád megye fejlesztési céljai	Az ITS kapcsolódó célkitűzése
Átfogó célok	
Központi szerepkör: A megye a Kárpát-medence egyik délkeleti versenyképességi központjává válik tudásalapú gazdaságával és logisztikai kapcsolataival	Mórahalom, a térségközpont és turisztikai centrum a határtérségben
Versenyképes társadalom: Egészséges, versenyképes, tudásalapú, digitalizációban felkészült társadalom	Mórahalom, az intelligens, versenyképes, gyarapodó város
Infrastruktúra: Magas életminőséget biztosító és helyben boldogulást elősegítő térségi és települési műszaki és szociális infrastruktúra	Mórahalom, a fenntartható, vonzó, élhető város
Specifikus stratégiai célok	Kapcsolódó városi szintű középtávú tematikus célok
S.1. Agrárium – A megyei agrártradíciók és innovációk bázisán magas hozzáadott értékű és egészséges termékeket előállító élelmiszergazdaság, valamint zöld alapanyag termelésre alapuló feldolgozóipar kialakítása	T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése T6. Környezet és klímavédelem
S.2. Közlekedés és logisztika – A megye, mint hídtérség hármashatár adta helyzetében rejlő közlekedési és logisztikai potenciálok kiaknázása, nemzeti közösségfejlesztői szerepkör erősítése	T2. A térségközponti szerepkör erősítése T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
S.3. Turizmus – A turizmus megyei jelentőségének növelése, innovációs képességének és gazdasági beágyazódásának fokozása	T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
S.4. Energetika – Az alternatív energiaforrásokra és innovációkra épülő energiahasznosítás növelése, térségi-lokális energiagazdálkodási rendszerek kiépítése	T6. Környezet és klímavédelem

Mórahalom városa fekvéséből adódóan a megyei területfejlesztési koncepció területi céljai közül a 2. (T.2. Határtérség – A határtérség gazdaságélénkítése érdekében a határok biztonságának és átjárhatóságának kiterjesztése) és a 4.1. (T.4.1. Homokhátság – A tájgazdálkodás és a gazdasági hálózatok megerősítése a Homokhátságon) cél teljesüléséhez kapcsolódik.

6.1.3 Helyi fejlesztési és rendezési dokumentumokkal való összhang bemutatása

6.1.3.1 Illeszkedés a településrendezési eszközökhöz

Mórahalom Város Önkormányzata 2020 februárjában fogadta el a Mórahalom Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 7/2020. (II.27.) önkormányzati rendeletet. A rendezési eszközök készítésének folyamata a város hosszútávú fejlesztési céljait tartalmazó Településfejlesztési Koncepciójának készítésével párhuzamosan zajlott, ezáltal az övezeti határok és a kapcsolódó építési előírások a városfejlesztési célokkal összhangban kerültek megfogalmazásra.

Tekintettel arra, hogy az ITS a koncepcióval összhangban, annak céljai mentén készül, a rendezési eszközökhöz való illeszkedés is teljes mértékben biztosított.

6.1.3.2 Az önkormányzat gazdasági programjához való illeszkedés

Mórahalom város 2020-2024 időszakra vonatkozó gazdasági programja önálló célrendszerrel nem rendelkezik, fejlesztési elképzeléseit a 2020-ban elfogadott Településfejlesztési Koncepció célrendszeréhez illeszkedve alkották meg.

A tervezett fejlesztések 14 területet érintenek a dokumentumban. Az alábbi táblázatban bemutatjuk, hogy az ITS tematikus céljai a gazdasági program mely területeit érintik.

20. táblázat: Az ITS tematikus céljai és a gazdasági program közötti kapcsolat bemutatása

ITS tematikus cél	A Gazdasági Programban nevesített kapcsolódó terület
T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	Kultúra és közművelődés Turizmus Sport
T2. A térségközponti szerepkör erősítése	Városrehabilitációs fejlesztések Egészségügy
T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Városrehabilitációs fejlesztések Oktatás Informatika Egészségügy Szociálpolitika
T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	Gazdaságfejlesztés Informatika
T5. A városi környezet fejlesztése	Városrehabilitációs fejlesztések Zöldfelület gondozás-Környezetvédelem-Természetvédelem Infrastruktúra fejlesztés - egyéb fejlesztések (keret infrastruktúra) Közbiztonság Lakás- és telekgazdálkodás

ITS tematikus cél	A Gazdasági Programban nevesített kapcsolódó terület
T6. Környezet és klímavédelem	Zöldfelület gondozás-Környezetvédelem- Természetvédelem Külterület

6.1.3.3 Helyi esélyegyenlőségi programhoz való illeszkedés

Mórahalmi Városi Önkormányzat képviselőtestülete 2018. június 28-án fogadta el a város Helyi Esélyegyenlőségi Programját, amely a 2018-2023 közötti időszakra vonatkozóan tartalmazza az esélyegyenlőség biztosítása érdekében megvalósítandó feladatokat.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja, hogy Mórahalmi Város Önkormányzata a program elfogadásával érvényesítse

- az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- a szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

A fejlesztési lehetőségek megjelennek a T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése; a T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése; a T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése; a T5. A városi környezet fejlesztése tematikus célkitűzésekben.

6.2 Belső összefüggések

6.2.1 A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata

Mórahalmi Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának célkitűzései a helyzetértékelésben azonosított főbb problémákra reagálva, a város adottságaira építve kerültek meghatározásra.

Az alábbi táblázat bemutatja az egyes városi szintű középtávú tematikus célok és a helyzetértékelés során azonosított problémák kapcsolatát.

21. táblázat: Városfejlesztési célok kapcsolata a városi adottságokkal és problémákkal

ITS Tematikus célok	Azonosított problémák	Azonosított adottságok
T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	• A versenyképesség fenntartásához a szolgáltatások bővítése, fejlesztése szükséges • A tartózkodási idő növelésével a város szálláshelykínálatának is lépést kell tartania	• A város húzóágazata a turizmus • Gyógyvízkincs • Színes kulturális és sportélet

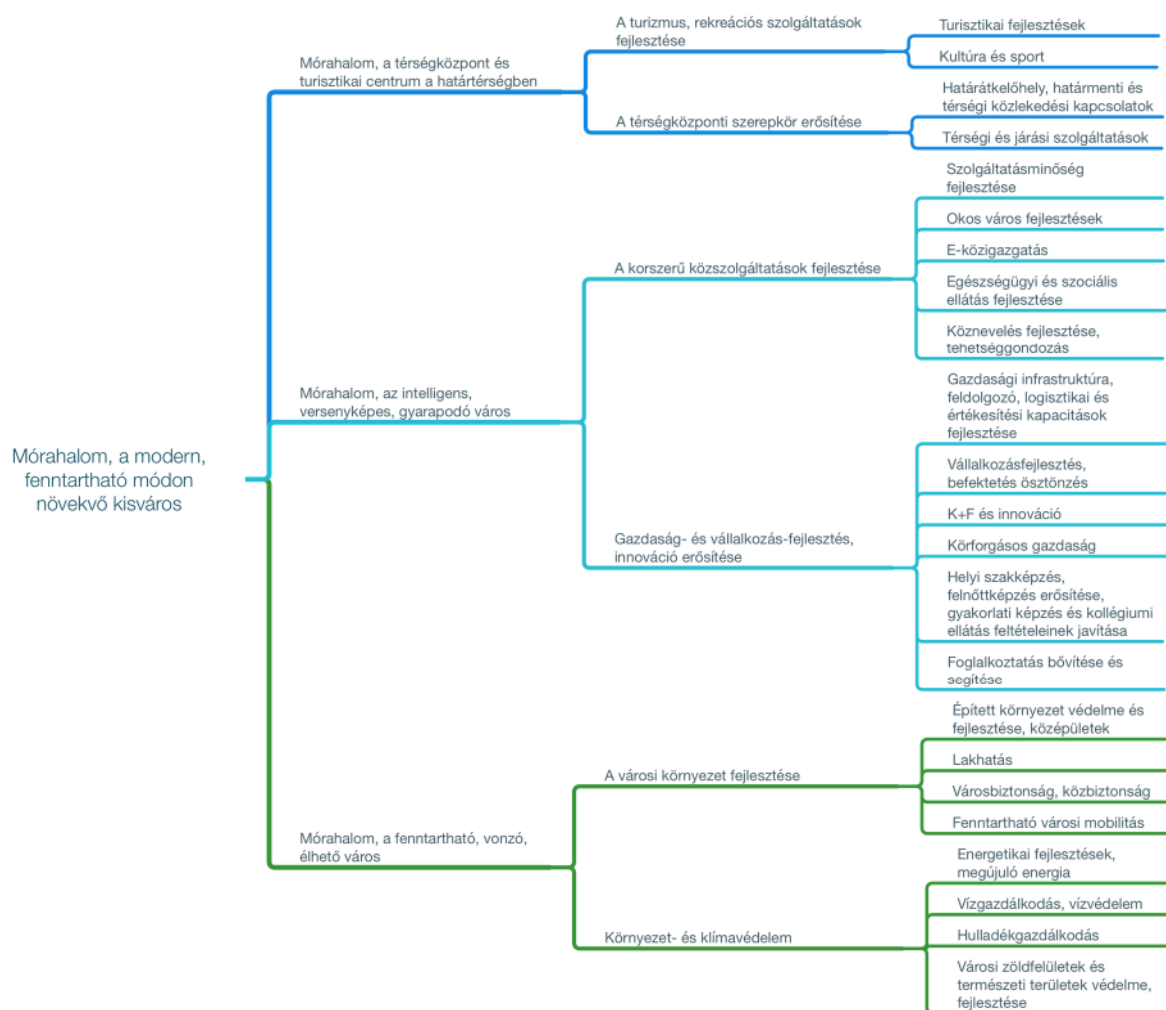
ITS Tematikus célok	Azonosított problémák	Azonosított adottságok
T2. A térségközponti szerepkör erősítése	- A város önálló határátkelőhellyel nem rendelkezik - A térségközponti szerep új intézmények betelepítésével tovább erősíthető	- Határmenti fekvés, szoros határon túli kapcsolatok - Az oktatási intézmények és a munkahelyek miatt a város ingázási célpont - A város járásközpont, ebből adódó funkciókkal
T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	- Az idős lakosok száma emelkedik - A vírushelyzet is rámutatott, hogy szükség van jelenlétet nem igénylő szolgáltatásokra - A szolgáltatások hatékonysága fejleszthető - Az egészség megőrzése, fejlesztése érdekében szükséges az egészségügyi ellátás, megelőzés fejlesztése	A városban a közszolgáltatások és a városüzemeltetési feladatok megoldottak
T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	- Alacsony vállalkozássűrűség, nagyvállalkozások hiánya - A város ipari parkjának kapacitásai végesek, bővítésre szorul	- Bővíthető, „Tudományos és technológiai park” címmel rendelkező ipari park jó alapinfrastruktúrával - Nagy mezőgazdasági hagyományok, amely alapja lehet az élelmiszeriparnak, a jó minőségű helyi termékeknek és a körforgásos gazdaságnak - Fejleszthető innovációs potenciál
T5. A városi környezet fejlesztése	- Viszonylag kevés park, zöldfelület - Szegregációval veszélyeztetett terület található a városban - Fejlesztendő barnamezős területek - Több játszótér korszerűsítésre szorul - Magas gépjármű állomány	Kedvező adottságok gyalogos és kerékpáros közlekedéshez
T6. Környezet és klímavédelem	- Egyre szélsőségesebb időjárás - Gyakoribbá váló aszályos időszakok, csökkenő talajvíz	- Kedvező napenergia és geotermikus energia hasznosítási lehetőségek - Nemzetközi jelentőségű természetvédelmi területek

6.2.2 A célok logikai összefüggései

Mórahalom hosszú távra vonatkozó jövőképét 3 meghatározott átfogó cél teljesítésével lehet elérni, amelyekhez egyenként további 2-2 tematikus kapcsolódik a következő 7 éves időszakra vonatkozóan, így fedve le valamennyi fejlesztendő területet.

A áros jövőképének, átfogó céljainak és középtávú tematikus célkitűzéseinek, valamint a célokhoz kapcsolódó fejlesztési területeknek a kapcsolatát az alábbi ábra szemlélteti:

16. ábra: Mórahalom jövőképének, átfogó- és középtávú tematikus céljainak kapcsolódása

Forrás: Saját szerkesztés

Az ITS 4 területi célt tartalmaz, amelyek Mórahalom egy-egy városrész fejlesztési irányait jelölik ki hozzájárulva a tematikus célok teljesüléséhez.

A tematikus és a területi célok közötti összefüggéseket az alábbi ábra szemlélteti:

17. ábra: A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása

Tematikus/Területi célok	T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	T2. A térségközponti szerepkör erősítése	T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	T5. A városi környezet fejlesztése	T6 Környezet és klímavédelem
V1. A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrészek városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése újabb tevékenységek bevonásával						
V2. A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása						
V3. Az ipari övezet alapinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése						
V4. A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása						

Erős koherencia	
Közepes koherencia	
Gyenge koherencia	

6.2.3 A stratégia megvalósíthatósága

Mórahalmom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának céljai, beavatkozásai a 2015-ben készült, majd 2020-ban és 2021-ben felülvizsgált Megalapozó Vizsgálatban azonosított problémák, adottságok, és fejlesztési szükségletek alapján, a Településfejlesztési Konceptióban szereplő célokkal összhangban kerültek meghatározásra.

Az ITS megvalósíthatóságát ettől függetlenül több külső és belső tényező is meghatározhatja, melyek egy része kockázatként jelentkezik. Ezen kockázatokat és azok kezelésének lehetséges módjait az ITS 7. fejezete részletesen bemutatja. A megvalósítást leginkább a következő tényezők befolyásolhatják:

- **Partnerségi viszonyok:** A tervezett tevékenységek, beavatkozások megvalósításához fontos, hogy azok élvezzék a lakosság, az érintett gazdasági, államigazgatási és civil szervezetek támogatását. Ezen támogatás alapfeltétele a folyamatos párbeszédre alapuló partnerség, melynek megalapozása már az ITS tervezése során megkezdődött. A partnerségi kérdéseket részletesen bemutatja az ITS 8.4. fejezete.
- **Felelős vezetés, hatékony szervezet:** A stratégia megvalósítása során számos döntéshozói és operatív feladat merül fel, amelyek megoldására jól képzett, megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező munkatársakra van szükség. A döntések megfelelő időben és tartalommal való megszületése érdekében fontos, hogy a kialakításra kerülő szervezeten belül az egyes egységek, személyek egyértelműen elkülönített hatáskörökkel rendelkezzenek. Az ITS megvalósításának szervezeti kereteivel részletesen a 8.2. fejezet foglalkozik.
- **Nyomon követés, rugalmas tervezés:** A város gazdasági-társadalmi körülményei nem tekinthetők állandónak, inkább folyamatos változással jellemzőek, amelyekhez alkalmazkodni szükséges. A rugalmas alkalmazkodás érdekében gondoskodni kell az ITS megvalósításának folyamatos nyomon követéséről, szükség esetén felülvizsgálatáról, amelyet egy monitoring és kontrolling rendszer működtetése szolgálhat. Ez lehetővé teszi a megvalósulás nyomon követését, az akadályozó tényezők azonosítását és megfelelő intézkedések meghozatalát. A monitoring és kontrolling témakörét az ITS 8.5. fejezete mutatja be.
- **Pénzügyi tervezés, pénzügyi források:** Az ITS-ben szereplő beavatkozások, beruházások volumene, költségigénye olyan nagy, melynek fedezetét tisztán önkormányzati forrásból nem lehetséges biztosítani, azaz elengedhetetlen külső, elsősorban pályázati források bevonása is. A fejlesztésekhez szükséges lehetséges forrásait az ITS 4.5 fejezete tartalmazza, míg a költségek felmerülésének ideje a 4.4. fejezet alapján becsülhető meg.

6.2.4 A célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása

Mórahalmom városa a városfejlesztési céljainak megvalósítását szolgáló tevékenységek körét úgy határozta meg, hogy azok egymás hatásait erősítsék. Ellentétes hatásokat eredményező vagy egymás eredményeit kioltó fejlesztések ennek megfelelően nem kerültek a tervezett beavatkozások közé.

Ahhoz, hogy Mórahalmom növekedése megvalósulhasson, növelni kell vagy legalább fenn kell tartani a város vonzerejét és népességmegtartó képességét. Ezt szolgálják az olyan városi közszolgáltatásokat fejlesztő beavatkozások, (amelyek az elektronikus ügyintézkést teszik lehetővé vagy egyszerűbbé), az egészségügyi és szociális intézmények fejlesztése, a köznevelés fejlesztése, a települési környezetet fejlesztő beavatkozások a zöldterületfejlesztésekkel, a szegregálódó városrészek fejlesztésével, a leromlott, barnamezős területek fejlesztésével.

A települési vonzerő növelését szolgálják a sportfejlesztések, amelyek amellelt, hogy kikapcsolódási lehetőséget biztosítanak a lakosságnak, hozzájárul az egészségük megőrzéséhez, valamint a közösségi kohézió erősítéséhez is.

Mórahalom növekedésének biztosítása érdekében fontos, hogy elegendő munkahely álljon rendelkezésre, lehetőleg versenyképes bérekkel. Ehhez járulnak hozzá a gazdaság- és vállalkozásfejlesztési projektek – az infrastruktúrafejlesztéseket is beleértve, melynek eredményeképp új vállalkozások települhetnek Mórahalomra – új munkahelyeket teremtve, továbbá a K+F+I fejlesztések, amelyek a vállalatok versenyképességének növelését szolgálják.

A városba betelepülő vagy már helyben működő vállalkozások működési feltételeinek biztosításához a kiépült infrastruktúra mellett a megfelelő számú és képzettségű munkaerőre is szükség van. Ezeket biztosítják a szak- és felnőttképzést erősítő fejlesztések – ezekkel, valamint a kollégiumi ellátás bővítésével a fiatalok városba vonzása és itt tartása is megalapozható.

A turizmus Mórahalom esetében kiemelt ágazat, amely jó helyi adottságokkal rendelkezik. Az ágazat nagy munkaerőigénye, a turisták által városban elköltött jövedelem, valamint az önkormányzat költségvetésében nagy szerepet játszó idegenforgalmi adóbevételek hozzájárulnak a város fejlődéshez, ezáltal is indokolva az ágazat fejlesztését.

A közlekedésfejlesztési beruházások szolgálják a közintézmények, munkahelyek, valamint egyéb kereskedelmi és szolgáltató egységek jobb elérhetőségét, ezáltal is hozzájárulva a város élhetőségének erősítéséhez.

A város céljaiban kiemelt helyen szerepel a környezeti fenntarthatóság, ami amellelt, hogy hozzájárul a minőségi városi környezet biztosításához, hosszabb távon költségmegtakarítást is biztosít az energiahatékonysági intézkedések és a megújuló energiahasznosítás révén. A vízgazdálkodási projektek pedig a város gazdaságának egyik alapját képező mezőgazdaság fejlődését segítik elő, csökkentve az ágazat szélsőséges időjárásnak való kitettségét is.

Mindezek mellett fontos megjegyezni, hogy Mórahalom városa tudatosan törekszik az egyes funkciók városon belüli megosztására – ezek az egyes városrészek megnevezésében is hangsúlyosan szerepelnek. A városrészi célok úgy lettek meghatározva, hogy azok szomszédos városrészekre gyakorolt hatását is vizsgálták, azaz egymáshoz való illeszkedésük biztosított.

7 A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia megvalósítása abban az esetben lehet sikeres, ha azonosításra kerülnek azon kockázatok, amelyek esetleges bekövetkezése a kitűzött célok teljesülését veszélyeztetik. Jelen fejezet ezeket az általános kockázatokat tartalmazza, az egyes beruházások esetén érdemes az adott fejlesztésre vonatkozó, részletesebb kockázatelemzést is elkészíteni.

A tervezett fejlesztések megvalósulását az aktuális gazdasági helyzet, a jogszabályi háttér, a helyi társadalom fejlesztéshez történő hozzáállása, az intézményi háttér és a műszaki jellegű problémák bekövetkezése egyaránt veszélyeztetheti. A települési szintű fejlesztési elképzelések megvalósulása esetében a város szempontjából kedvezőtlen tendencia a szabadon elkölthető központi források folyamatos apadása, amely következtében egyre nagyobb jelentősége van a rendelkezésre álló pályázati támogatásoknak.

Az ITS megvalósíthatóságának kockázatait a felmerülés ideje szerint három fő csoportra oszthatjuk:

- Előkészítéshez kapcsolódó kockázatok: a legfontosabb kockázat, hogy az Európai Unió 2021-2027 közötti tervezési periódusához kapcsolódó, egyes területekre fordítható források nagysága pontosan nem ismert, az operatív programok társadalmasítása nem zárult le.
- Megvalósításhoz kapcsolódó kockázatok: a megvalósításhoz kapcsolódó legfőbb kockázatok legfőképpen műszaki és pénzügyi jellegűek lehetnek, amelyek bekövetkezését megfelelő tervezési és előkészítési tevékenységgel nagy mértékben csökkenteni lehet.
- Fenntartáshoz kapcsolódó kockázatok: egy adott beruházás tervezése során érdemes kiemelt figyelmet fordítani az elért eredmények fenntartását veszélyeztető kockázatok előfordulásának minimalizálására, mert az időben fel nem ismert kockázati tényező adott esetben a csak jelentős önkormányzati személyi és anyagi jellegű ráfordítással válik kezelhetővé, megkérdőjelezve az egész beruházás létjogosultságát.

A kockázatok értékelése két szempont szerint történik:

- Mekkora a valószínűsége a kockázat bekövetkezésének?
- A bekövetkezés hatása mennyire jelentős a stratégia megvalósíthatósága szempontjából?

Az alábbi táblázatban bemutatjuk a stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatait, a bekövetkezés valószínűségét, hatását, valamint a kockázatkezelés lehetséges módjait.

22. táblázat: A Stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas, közepes, alacsony)	Hatás (jelentős, közepes, alacsony)	Kockázatkezelés módja
Változó tervezési környezet (EU 2021-27-es költségvetés, hazai operatív programok tartalma, forráskeretek, szervezeti keretek)	magas	jelentős	• Változások folyamatos nyomon követése • Kapcsolattartás az érintett szervezetekkel

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas, közepes, alacsony)	Hatás (jelentős, közepes, alacsony)	Kockázatkezelés módja
Jogszábályi környezet kedvezőtlen változása	közepes	jelentős	- Jogszábályok folyamatos figyelemmel kísérése - Rugalmas reagálás a bekövetkező változásokra
A projektmegvalósításhoz szükséges saját forrás nem elegendő	közepes	jelentős	- Pályázati lehetőségek felkutatása - Alternatív forráslehetőségek felkutatása - Felelős költségvetés tervezés és végrehajtás
A közbeszerzési eljárásokhoz kapcsolódó kockázatok (pl. eljárás elhúzódása)	közepes	közepes	- Jól felkészült közbeszerzési szakértő igénybevétele - A szükséges közbeszerzési dokumentáció jó előkészítése - Az eljárásrend szigorú betartása
A projektmenedzsmenthez kapcsolódó többletfeladatok feladatok kimerítik az intézményi kapacitásokat	közepes	közepe	- Az intézményi kapacitások folyamatos vizsgálata - Hatékonyaságnövelő tréningek, képzések biztosítása - Szükség esetén létszámbővítése
A helyi lakosság ellenállása, alacsony lakossági elégedettség	alacsony	közepes	- A lakosság bevonása a tervezésbe - Folyamatos lakossági tájékoztatás biztosítása - Marketing elemek alkalmazása
Hatósági dokumentumok beszerzésének elhúzódása	alacsony	közepes	- Eljárási határidők figyelembe vétele az ütemezés során - Az eljárás lefolytatásához szükséges dokumentáció gondos előkészítése

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas, közepes, alacsony)	Hatás (jelentős, közepes, alacsony)	Kockázatkezelés módja
A kivitelezés során előre nem látható műszaki problémák jelentkezése	közepes	közepes	Részletes tanulmánytervek készítése az érintett épületek és közterületek állapotának alapos felmérésével
Nem megfelelő műszaki tervek, hibás kivitelezés	alacsony	közepes	- A tervezők és kivitelezők kiválasztása megfelelő szakmai referenciák alapján - Szerződésbe épített garanciális elemek
A kifizetési kérelmek ellenőrzésének csúszásából fakadó ideiglenes likviditáshiány	közepes	közepes	- Előlegigénylési lehetőségek maximális kihasználása - Kifizetések átütemezése - Ideiglenes egyéb forrás bevonása
Az indikátorok teljesítése nem lehetséges	alacsony	jelentős	Teljesíthető és mérhető indikátorok meghatározása
A fenntartási költségek magasabbak a tervezettnél	közepes	közepes	- A fejlesztések fenntarthatóságának, megtérülésének alapos vizsgálata már a tervezés során - Korszerű, energetikailag hatékony technológiák alkalmazása

8 A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE

8.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

A fejlesztési célok elérésében, a stratégia megvalósításában az önkormányzatnak és funkcionális szervezeti egységeinek kiemelt szerepe és felelőssége van. Az ehhez kapcsolódó, támogató nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- transzparens és kiszámítható szabályozási környezet,
- hatékony erőforrás- és kapacitásgazdálkodás,
- városmarketing,
- befektetésösztönzés,
- interkulturális kapcsolatok erősítése,
- helyi kötődés és a lokálpatriotizmus erősítése.

Transzparens és kiszámítható szabályozási környezet

A stratégia sikeres megvalósításához elengedhetetlen az önkormányzat konzisztens és kiszámítható jogalkotói és jogalkalmazói magatartása, transzparens, támogató adminisztratív és szabályozási környezet biztosítása és fenntartása.

A helyi (gazdaságpolitikai, környezeti, humán és közszolgáltatási) célokat világosan meg kell fogalmazni, melyek megvalósításához szükséges támogató jogi, szabályozási lépéseket meg kell határozni, és tudatosan végre is kell hajtani azokat.

Az önkormányzatnak a helyi gazdaság szabályozásában, valamint a gazdasági tevékenységekhez kötött adminisztratív és engedélyezési eljárások során tanúsított kiszámítható és átlátható magatartása csökkenti a gazdasági bizonytalanságot és a befektetések kockázatát.

A szabályozási környezet kiemelt jelentőségű részét képezik a településfejlesztési és -rendezési eszközök, szerződések. A településfejlesztési célok megvalósítására az önkormányzat és a fejlesztésben érintett (ingatlan)fejlesztő, beruházó, tulajdonos településrendezési szerződést köt egymással, melyben a meghatározott célok közös elérése érdekében a felmerülő feladatokat és azok költségeit, kötelezettségeit, feltételeit, vállalásait lehet rögzíteni.

Hatékony erőforrás és kapacitás gazdálkodás

Az önkormányzat másik feladata befektetőket, befektetéseket vonzó, a helyi lakosság vállalkozói képességeit növelő oktatási és infrastrukturális feltételek biztosítása, másrészt az ITS céljait kommunikálni tudó, a projekt tervezésében és menedzselésében, valamint monitoringjában jártas, felkészült szakember gárda felállítása és működésének szervezése.

A felesleges, kihasználatlan kapacitásokat kezelni szükséges megszüntetéssel, jobb kihasználással, felelős gazdálkodással. Ilyen kapacitás lehet többek között egy funkcióváltás alatt álló, időlegesen vagy folyamatosan használaton kívüli ingatlan, továbbá olyan eszközök, erőforrások (pl. gépkocsi, hangtechnikai és informatikai eszközök stb.), amelyek időszakosan hasznosíthatóak, és úgy termelnek mások számára értéket, hogy az önkormányzat számára nem jelentkezik közvetlen költség. Ide sorolható még a pl. megszűnő feladatok hatására fellépő szabad humánerőforrás kapacitás is, melyet képzéssel, átképzéssel, új feladatok, területek felé történő orientálással lehet elérni.

Az önkormányzati tulajdonú ingatlanokat a célok és feladatok megvalósításához alkalmazható eszközöknek kell tekintenie. Ennek tükrében lehetősége van eladói és szabályozói pozíciójával élve – de nem visszaélve – bizonyos ingatlanok eladását vagy hasznosításba adását olyan feltételekhez kötni, amelyek az önkormányzat által ellátandó feladatok megvalósítását garantálják (pl. játszótér építése a beruházó által használatba vett területen vagy más közterületen).

A hatékony erőforrás- és kapacitásgazdálkodás nem nélkülözheti a pénzügyi erőforrások tudatos felhasználását.

Városmarketing

A városmarketing szempontjából a város olyan termék, amelyet a piacon értékesíteni lehet. A város fizikai létesítmények, szolgáltatások és élmények bonyolult összessége, így összetett fizikai megjelenésén túl a róla kialakult képzetek, szubjektív képek is részei a terméknek. A településfejlesztési célok elérését nagyban segíthetik a tudatos, következetes és hatékony marketingkommunikációs tevékenységek, amelyek magát a várost és azzal együtt az egyes fejlesztési elképzeléseket is képes a tervezett célközönség felé közvetíteni, „eladni”.

A városról kialakult, kialakított arculat, illetve a városhoz kapcsolódó emocionális tényezők hatással vannak a befektetői döntéseiket meghozó üzletemberekre, a városba látogató turistákra, de magára a város lakóira is. A tudatos, célzott és differenciált városmarketing tevékenység ezért nagyban támogathatja a településfejlesztési célok megvalósítását többek között az egyes projektek végrehajtásának elősegítésén, de akár az egész stratégia városi lakosság körében való elfogadottságának növelésén keresztül is. A városfejlesztési stratégia céljainak kijelölésével párhuzamosan be kell azonosítani a fejlesztések potenciális érintettjeit, a kapcsolódó célokat, valamint a célok elérését segítő feladatokat, felelősöket.

Városmarketing tevékenység célcsoportjai, céljai, feladatok:

- belső lakossági célcsoport (településen élők): elégedettség fokozása, támogatottság szerzése, fő feladat: bevonás, meggyőzés,
- külső lakossági célcsoport (településen kívül élők): turisztikai látogatások ösztönzése, szimpátia megszerzése, fő feladat: tájékoztatás, meggyőzés,
- belső gazdasági célcsoport: elégedettség fokozása, támogatottság szerzése, fő feladat: megnyerés,
- külső gazdasági célcsoport: betelepülés ösztönzése, befektetések vonzása, fő feladat: tájékoztatás, meggyőzés.

A fentiekben megfogalmazott érintettek közül az alábbi célcsoportokra célszerű intenzív városmarketing-akciókat irányozni:

- városban befektetni szándékozó vállalatok és személyek,
- a városban gazdasági tevékenységet folytató szervezetek,
- turistaként a városba látogatók,
- a város és a környező települések lakossága.

A város, illetve a városban zajló bizonyos tevékenységek, a környezeti és/vagy társadalmi értékek, a gazdasági folyamatok szélesebb körben való megismertetése biztosíthatja Mórahalom (el)ismertségét, vagyis ezen információkat minél szélesebb társadalmi és szakmai kör számára kell kommunikálni. Tudatos és jól felépített marketingkommunikációs stratégia mentén, megfelelő szervezeti háttér kialakításával kell a város speciális értékeit, adottságait és lehetőségeit szakmai fórumokon, befektetői körökben bevezetni és elterjeszteni. A gazdasági jellegű célokhoz elsődlegesen speciális ismertetőket

érdeemes készíteni, egységes adatbázist létrehozni, amelyből bármilyen időpontban előállítható aktuális adatszolgáltatás a befektetők, betelepülők felé, míg a városi életminőséghez kötődő programok esetén a civil szervezeteken és a városi médián keresztül történő népszerűsítés a célszerű. A sikeres marketing nem kizárólag egy-egy befektetés megvalósulásához járul hozzá, de a városban tevékenykedő gazdasági társaságok tevékenységét, ismertségét és az irántuk táplált bizalmat is erősíti aktuális és potenciális üzleti partnereik körében, ezzel közvetett módon hozzájárulva a helyi gazdaság fejlődéséhez is.

Mórahalom turisztikai, fürdőhelyi kínálata segítségével ígéretes marketingtevékenységet folytat. A városi honlap folyamatosan frissülő marketingjellegű tevékenységét kiadványok és egyéb direkt reklámok egészítik ki. Mórahalom esetében a turisztikai és városmarketinggel kapcsolatos feladatok nem közvetlenül az önkormányzathoz vagy a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőhöz tartoznak, hanem azt a helyi TDM szervezet látja el. Ebből az is következik, hogy a kommunikációs tevékenység fókuszában alapvetően a turisztikai népszerűsítés áll, melynek keretbe foglalása a Desztinációfejlesztési stratégia, valamint hálózatfejlesztési és partnerségi cselekvési program című dokumentumoknak a MÓRA-TOURIST Nonprofit Kft., mint helyi TDM szervezet általi elkészítésével történt meg.

Mórahalom arculatának kialakítása, továbbá a városmarketing eszközeinek a különböző városi célcsoportok felé történő alkalmazása elősegítheti a város iránti lojalitás kialakulását – ez a helyi gazdaság és társadalom szereplői esetében a város problémáinak megoldásában való aktívabb közreműködést (pl. adományokkal vagy természetbeni segítségnyújtással) és üzleti partnerei körében a város image-ének továbbadását, a városmarketingbe való bekapcsolódását jelentheti.

Befektetésösztönzés

Az önkormányzatnak a helyi gazdaság szabályozásában, valamint a gazdasági tevékenységekhez kötött adminisztratív és engedélyezési eljárások során tanúsított kiszámítható és átlátható magatartása csökkenti a gazdasági bizonytalanságot és a befektetések kockázatát, bizalmat épít a fejleszteni, befektetni szándékozóknál.

Különösen fontos továbbá az építési szabályok meghatározása, a területhasználat korlátainak felállítása a befektetői igényekhez igazítva és a helyi lakosok érdekeinek maximális érvényesítése mellett. A befektetői folyamatot szükség esetén adó- és illetékkedvezményekkel is ösztönözni, gyorsítani lehet.

A befektetés ösztönzéshez elengedhetetlen a megfelelő kompetenciával és szakmai felkészültséggel rendelkező feladatorientált szervezeti struktúra kialakítása, melynek kulcsa a több helyen is alkalmazott egyablakos ügyintézés, többnyelvű tájékoztatás feltételeinek (kiadványok, weboldal) megteremtése és az információk frissen tartása, együttműködési lehetőségek feltérképezése, tapasztalatcsere, partnerkapcsolatok kiépítése a tudástranszfer megvalósulása érdekében, valamint az ott gyűjtött tapasztalatok hasznosítása.

Szervezési és adminisztratív eszközök mellett az infrastruktúra fejlesztés is ösztönző, ami Mórahalom esetében inkubátorház kialakítást jelenti.

A befektetésösztönzés lehetséges eszközei:

- vállalkozásokat terhelő helyi adók felülvizsgálata, mérséklése,
- munkahelyteremtő, ösztönző program kidolgozása,
- rendszeres vállalkozói fórumok szervezése.

Interkulturális kapcsolatok erősítése

Az interkulturális kapcsolatok erősítése mind rövid, mind hosszú távon hozzásegítheti Mórahalom városát saját erőforrásainak, tapasztalatainak minél szélesebb körű és lehető leghatékonyabb hasznosításához. Más területek, kulturális csoportok ismereteinek, tapasztalatainak és hagyományainak

megismerése, ezen ismeretek kibővítése egyértelműen segítheti a települést a „legjobb gyakorlat”-ok átvétele révén egy gyorsabb fejlődési ritmus és irányvonal érvényesítésében, míg a kedvezőtlen tapasztalatok megismerése révén esetleges kellemetlen szituációk elkerüléséhez járulhat hozzá. Az interkulturális kapcsolatok erősítését a következő lehetséges területeken valósítható meg:

- már meglévő kapcsolatok élénkítése, új együttműködési formák felkutatása és elindítása,
- humánerőforrás-fejlesztés, képzés és foglalkoztatás – hazai és nemzetközi tapasztalatok feltérképezése,
- vállalkozásfejlesztés, a gazdasági ágazatok térségeken is átnyúló komplementer fejlesztését megalapozó kapcsolatok erősítése, kiépítése,
- energiagazdálkodás, fokozott figyelemmel az alternatív és megújuló energia hasznosításának lehetőségeire,
- vízkezelés, szennyvíz- és hulladékkezelés,
- helyi kulturális hagyományok ápolása, erősítése és bemutatása, fókuszálva a helyi kisebbségek, valamint a határmenti nemzetek kulturális értékeinek és tradícióinak megismerésére és hagyomány ápolására.

Mórahalom Város testvérvárosi kapcsolatai:

- Temerin,
- Csíkszentmárton,
- Chamerau,
- Fiumalbo,
- Uniejów,
- Pievepelago,
- Evje og Hornnes,
- Zsombolya.

Az intézkedés célkitűzése a város helyzetéből adódó kulturális és gazdasági kapcsolatok élénkítése, a partnerség település-, járás-, régió- és országhatáron átnyúló terjesztése. A kapcsolatok fejlesztésének elsődleges célja a kulturális és tudástőke cseréjének áramlásának biztosítása, a város számára fontos tapasztalatok megszerzése és adaptálása. Ennek megjelenési formája volt több nemzetközi programban való részvétel.

Helyi kötődés és a lokálpatriotizmus erősítése

A helyi kötődés és a lokálpatriotizmus erősítése Mórahalom számára a közös hagyományok, tradíciók feltárását, erősítését jelenti. A város és lakosai közös múltjának bemutatását szolgáló akciók lebonyolítása révén erősödhet a közösségtudat és a városhoz kötődés. Kiemelt figyelemmel kell fordulni a fiatalok felé, ösztönözve őket a helyben maradásra, illetve tanulmányaikat követően a hazatérésre.

A közösségi ösztönző program elemei:

- ifjúsági egyesület létrehozása: a fiatalok számára tevékeny közösségi munka lehetőségének megteremtése, támogatása,
- önkéntes gyakornoki program elindítása az egyes városrészekhez kapcsolódóan: az egyes városrészekben élő fiatalok közösségi aktivitásának növelése,
- ösztöndíj programok a művészet, sport területén,
- már meglévő, jól működő helyi szerveződések tevékenységének támogatása, (pl. Helyi Értéktár).

8.2 Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósításának szervezeti kereteinek meghatározása

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a településfejlesztést kötelező ellátandó önkormányzati feladatként határozza meg.

A fejlesztési célok meghatározása és hatékony megvalósítása rendkívül bonyolult feladat, amely az önkormányzat, a Polgármesteri Hivatal, valamint az önkormányzat egyéb intézményeinek szoros együttműködését követeli meg.

Mórahalom Város legfőbb döntéshozó szervezete a képviselő-testület, amelynek kizárólagos hatáskörébe tartozik a város gazdasági programjának elfogadása, valamint településfejlesztési eszközeinek és a fejlesztésekre befolyással bíró településszerkezeti tervének jóváhagyása. A képviselő-testület döntéseiről rendeletet vagy határozatot fogad el.

A képviselő-testület döntéseinek előkészítésében, végrehajtásának szervezésében, ellenőrzésében 3 Bizottság vesz részt:

- Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság,
- Ügyrendi Bizottság,
- Szociális Bizottság.

A Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság városfejlesztéshez kapcsolódó feladatai a következők:

- Közreműködik az önkormányzat gazdasági programjának kidolgozásában;
- Közreműködik az önkormányzat fejlesztésekre elkülönített forrásait is tartalmazó költségvetésének előkészítésében, emellett az előterjesztésről véleményt fogalmaz meg;
- Részt vesz az önkormányzat rövid- és hosszú távú programjának kialakításában;
- Véleményezi az önkormányzat által benyújtott pályázatokat, valamint javasolja a megvalósításhoz szükséges önerő fedezetének költségvetésben történő biztosítását;
- Részt vesz a városüzemeléssel és városfejlesztéssel összefüggő javaslatok városfejlesztéskonceptiók kidolgozásában;
- Részt vesz a városfejlesztési tervek kidolgozásában;
- Javaslatot fogalmaz meg az infrastruktúra fejlesztéséről;
- Véleményt nyilvánít a képviselő-testület hatáskörébe tartozó gazdasági kötelezettség-vállalást tartalmazó ügyleteknél;
- Részt vesz a Városi Fürdő fejlesztési koncepciójának kialakításában az idegenforgalom fejlesztésének tükrében;
- Véleményezi a kistérségi együttműködés keretében kialakított gazdaságfejlesztési programot, javaslatot tesz a prioritások meghatározására.

Az Ügyrendi Bizottság városfejlesztéshez kapcsolódó feladatai a következők:

- Közreműködik a képviselő-testület rendeleteinek előkészítésében, véleményezi a rendelet-tervezeteket;
- Vizsgálja a képviselő-testületi rendeletek és határozatok végrehajtását.

A Szociális Bizottság városfejlesztéshez kapcsolódó feladata a település közép- és hosszú távú szociálpolitikai szolgáltatásfejlesztési koncepciójának kidolgozásában való részvétel.

A városfejlesztési feladatok ellátásában fontos szerepe van a **Mórahalmi Polgármesteri Hivatalnak**, amely Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testületének szerveként többek között az önkormányzat működésével, valamint a polgármester és a jegyző hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátásért felel.

A Polgármesteri Hivatalon belül az ITS-ben foglalt célok, fejlesztések végrehajtásában különösen nagy szerepe van a **Polgármesteri Kabinetnek**, az alábbi feladatok ellátása révén:

- önkormányzati gazdasági fejlesztéssel, turisztikával kapcsolatos döntések előkészítése, lebonyolítása, ellenőrzése;
- beruházások lebonyolítása, ellenőrzése, beruházások tervezése;
- beruházási feladatok költségvetésének készítése;
- beruházási programok, koncepciók összeállítása;
- valamennyi fejlesztéshez tartozó támogatás lehívása;
- pályázati támogatásokkal kapcsolatos elszámolások elkészítése;
- az ipari park menedzselési feladatok ellátása;
- az ipari parkba betelepülők részére pályázati lehetőségek felkutatása, beleértve a pályázatok elkészítésében való szakmai segítségnyújtást is.

A **Költségvetési és Adóosztály** az ITS végrehajtásához az alábbi feladatok révén járul hozzá:

- a pénzügyi és gazdasági vonatkozású előterjesztések előkészítése;
- a Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság munkájának segítése;
- a költségvetési koncepció és a zárszámadási rendeletek tervezeteinek előkészítése;
- a jóváhagyott költségvetési rendelet végrehajtásában való közreműködés.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia megvalósításában kiemelt szerepel van a kifejezetten a városfejlesztési elképzelések végrehajtása céljából 2009-ben létrehozott, 100%-ban Mórahalom Városi Önkormányzat tulajdonában álló **Mórahalmi Városfejlesztő Kft.-nek**. Az önálló gazdálkodást folytató társaság tevékenysége során szorosan együttműködik mindazokkal, akik a feladat meghatározásban, a koordinációban, a végrehajtásban részt vesznek: a polgármesteri hivatal érintett szervezeti egységeivel, az engedélyező szakhatóságokkal, a kivitelezőkkel, a pályázat kiíróval és közvetítő szervezetével, továbbá a városi közösséget képviselő szakmai és civil szervezetekkel. Több, mint egy évtizedes tevékenysége során jelentős mennyiségű szakmai tapasztalatot halmozott fel projekttevékenységek lebonyolításában, projektmenedzsment tevékenység ellátásában transznacionális és interregionális pályázatok, határmenti együttműködési programok területén egyaránt.

A Városfejlesztő Kft. tevékenységi körébe a következők tartoznak:

- üzletviteli, egyéb vezetési tanácsadás,
- épületépítési projekt szervezése,
- egyéb m.n.s. építés,
- saját tulajdonú, bérelt ingatlan eladása, üzemeltetése,
- ingatlankezelés,
- PR, kommunikáció,
- piac-, közvélemény-kutatás,
- m.n.s. egyéb szórakoztatás, szabadidős tevékenység,
- számviteli, könyvvizsgálói, adószakértői tevékenység.

8.3 Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok

A településközi koordináció megyei szintű megvalósításában kiemelt szerepe van a Csongrád-Csanád Megyei Önkormányzatnak többek között a megyei területfejlesztési programjának megírása által, amely szorosan kapcsolódik a 2021-2027-es időszakot lefedő Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz megyei forrásfelhasználásának tervezéséhez és megvalósításához. Ahhoz, hogy a megye számára rendelkezésre álló forráskeret felhasználása hatékonyan, észszerűen és maradéktalanul megtörténhessen, elengedhetetlen a szoros partnerség fenntartása a megyei önkormányzat és a települések önkormányzatai között.

A Homokhátsági térségben található Mórahalom városa a 10 települést (Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Mórahalom, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék, Zsombó) magában foglaló, a 2020-as statisztikai adatok alapján 28 707 fő lakónépességű Móraalmi járás központja és egyetlen városa, amelynek közigazgatási rendszere, kulturális intézményei a térség településeit is kiszolgálja, emellett fontos ingázási célpont munkahelyeinek és a középfokú oktatási intézményének köszönhetően.

A város határain túlmutató funkciók és az ezen funkciókat érintő fejlesztések miatt fontos fenntartani a térség települései között a folyamatos együttműködést, ezáltal az is biztosítható, hogy Mórahalom fejlődése nem válik elszigeteltté, hanem a környező települések fejlődését is elősegíti.

A településközi együttműködés egyik legfőbb területe Homokháti Kistérség Többcélú Társulása, melynek célja a települési önkormányzatok összehangolt fejlesztésének biztosítása, a települések közötti szociális és egészségügyi ellátások megszervezése, a térségi közszolgáltatások biztosítása, fejlesztése, szervezése, intézmények fenntartása és egyéb feladatok ellátása. A társulás összehangolja a területén a társadalmi, gazdasági és környezeti fejlesztés érdekében a fejlesztési tervekkel összhangban a helyi önkormányzatok, azok területfejlesztési társulásai és a Társulás területén működő gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit.

Habár a koronavírus okozta vészhelyzet miatt a személyes egyeztetés nem volt lehetséges, Mórahalom városa fontosnak tartotta a környező települések önkormányzatait bevonni a tervezési folyamatba. Ennek megfelelően 2021 márciusában tájékoztatta az érintett településeket az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítésének szándékáról, valamint biztosította a már elkészült Településfejlesztési Koncepciójához való hozzáférést, melynek céljai meghatározzák a Stratégiában meghatározott fejlesztési irányokat is.

A felülvizsgált Megalapozó Vizsgálat, valamint az új Integrált Településfejlesztési Stratégia elkészültét követően Mórahalom városa a dokumentumok elektronikus megküldésével lehetőséget biztosít, hogy a környező települések írásban fogalmazzák meg a munkanyaggal kapcsolatos észrevételeit, javaslatait, melyek indokolt esetben az elkészült dokumentumok módosítását is eredményezhetik.

A településközi koordináció a tervezésen túl az ITS megvalósítási szakaszában is megvalósul, egyeztetésre kerülnek a települések közötti együttműködések lehetséges területei. Összességében megállapítható, hogy a környező települések fejlesztései Mórahalom tervezett városfejlesztési elképzeléseivel és az azt megalapozó ITS-sel összhangban valósulnak majd meg, a hatások szinergikusan kiegészítik, felerősítik egymást, felesleges, párhuzamos kapacitásokat létrehozó, egymást kioltó fejlesztések nem valósulnak meg.

8.4 A partnerség biztosítása az ITS készítése és megvalósítása során

A partnerség biztosításának szabályait országos szinten a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet, míg helyi szinten Mórahalom Város Képviselő-testületének 17/2017. (V.25.) önkormányzati rendelete Mórahalom Város településfejlesztési, településrendezési és településképpel kapcsolatos feladataival összefüggő partnerségi egyeztetés szabályairól tartalmazza.

A jogszabályi kötelezettségen túl is fontos azonban a partnerség biztosításának, hiszen így lehetőségük van a döntéshozóknak a partnerek fejlesztési elképzeléseinek megismerésére. Az, hogy a partnerek már a tervezés során széles körben bevonásra kerülnek az Integrált Településfejlesztési Stratégia elkészítésének, valamint az ahhoz szükséges Megalapozó Vizsgálat felülvizsgálatának folyamatába, nagyban hozzájárul az ITS és az abban található projektek megvalósításának elfogadásához.

A fenti tényekből is kifolyólag Mórahalom Város Önkormányzata törekedett a társadalmi egyeztetés lehető legszélesebb körű megvalósítására, a 2020-ban kitört koronavírusjárvány ennek egyik legfontosabb eszközét, a személyes jelenlétet igénylő fórumok megtartását lehetetlennítette el: a nagyobb csoportlétszámot igénylő események mellőzését mind a megjelenésből fakadó rendkívül magas fertőzési kockázat, mind a vészhelyzet idejére bevezetett szigorítások (rendezvénytilalom) indokolták.

A fenti tények figyelembe vételével a partnerség biztosításának folyamata a következő:

- 2021. március 18-án megjelent a hír Mórahalom város honlapján az új ITS készítéséről.
- 2021. március 23-án megküldésre került az előzetes tájékoztatást biztosító levél a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletben nevesített szervezeteknek, valamint a szomszédos települések önkormányzatainak.
- 2021. március 31-én online projektindító megbeszélés megszervezése történt, melynek főbb témái a Megalapozó Vizsgálat felülvizsgálata, az ITS tervezett célrendszere, valamint az ITS készítésének és elfogadásának tervezett ütemterve volt.
- 2021. április 9-én került sor az első, személyes jelenlétet igénylő lakossági fórumot helyettesítő esemény megszervezésére, melyet az önkormányzat a város honlapján, valamint Facebook felületén is hirdetett. Az esemény során a Móra-Net televízió műsorában 13:00 és 14:00 között mutatta be a Megalapozó Vizsgálat legfőbb tényeit, megállapításait, az ITS tervezett célrendszerét és a folyamat további lépéseit. A videó felkerült Mórahalom Város YouTube csatornájára, és megosztásra került a Facebookon is. A műsor alatt a lakosság telefonon, SMS-ben és e-mailben is elmondhatta véleményét az tervekkel kapcsolatban
- 2021. május 24-én felkerült az elkészült Megalapozó Vizsgálat és Integrált Településfejlesztési Stratégia a város honlapjára, melyről a lakosság számára a véleményezés lehetősége 2021. június 19-ig biztosított volt. Ekkor kerülnek megküldésre az elkészült dokumentumok a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletben nevesített szervezeteknek, valamint a szomszédos települések önkormányzatainak is.
- 2022 januárjában kerül megrendezésre a 2. lakossági fórumnak megfelelő tethető esemény.
- A beérkezett javaslatok feldolgozása 2022. február végéig lezárul.

A partnerségi egyeztetési folyamat során beérkező vélemények kezelése egységes, előre rögzített módon történt, a javaslatok, vélemények dokumentálására, nyilvántartására, valamint szakmai feldolgozására is kiterjedően. Az elfogadott vélemények beépítésre kerültek a dokumentumba, míg az el nem fogadott vélemények esetében megtörtént azok indoklása.

Az elfogadott, végleges Stratégia a nyilvánosság biztosítása érdekében feltöltésre kerül a város honlapjára.

18. ábra: A vélemények kezelésének lépései a partnerségi egyeztetési folyamatban

8.5 Monitoring rendszer kialakítása

8.5.1 Output és eredményindikátorok meghatározása az egyes akcióterületi beavatkozásokra és az integrált településfejlesztési stratégia intézkedéseire, azok mérési módja, gyakorisága

A teljeskörű monitoring és értékelés rendszere kizárólag akkor véglegesíthető, amikor valamennyi alábbi feltétel teljesül:

- elfogadásra kerülnek a végleges Operatív Programok, melyek tartalmazzák az egyes prioritásokhoz kapcsolódó kötelezően teljesítendő indikátorok körét;
- megjelennek az indikátorokhoz kapcsolódó definíciós lapok, melyek tartalmazzák az adott indikátor fogalmát, specifikumait, számítási módszertanát, az előállításához kapcsolódó speciális szempontokat és az igazoló dokumentumok körét;
- az ITS-ben szereplő projektek, beavatkozások tartalmi és műszaki előkészítettsége alapján meghatározhatóvá és számszerűsíthetővé válnak a kapcsolódó hatások, eredmények és outputok.

A feltételek teljesülésének hiányában legfeljebb a főbb monitoring-mutatók meghatározására kerülhet sor. Az indikátorok meghatározása során felhasználtuk a korábbi tervezési időszakok, valamint a hazai és városi tervezési és megvalósítási tevékenység során szerzett tapasztalatokat.

A monitoringrendszer hatékony működésének egyik alapja a szakmailag megalapozott indikátorkészlet összeállítása. Az ITS indikátorai úgy kerültek meghatározásra, hogy azok egyértelmű és hozzáférhető adatokra támaszkodjanak, azaz az indikátorok változását az adatok egyértelmű változásához lehessen kötni.

23. táblázat: A Tematikus célok eredményindikátorai

Tematikus cél	Eredmény indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
T1. A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	Turisztikai és rekreációs szolgáltatóhelyek látogatottsága	Fő	Intézményi adatszolgáltatás	évente
	Vendégéjszakák száma	Fő	KSH	évente
T2. A térségközponti szerepkör erősítése	Térségi szolgáltatást nyújtó intézmények száma	db	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
	Határon túli partnerekkel való szorosabb együttműködés	alkalom/év	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
T3. Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Érintett lakosság szám	Fő	KSH	évente
	Digitális ügymenetek aránya	%	Önkormányzati és kormányablak/ kormányhivatali adatbázis	évente
	Az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	Lakossági kérdőíves felmérés	évente
	Vándorlási egyenleg	Fő	KSH	évente
T4. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	Működő vállalkozások száma	db	KSH	évente
	Támogatott vállalkozások száma	db	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
	Nyilvántartott álláskereső relatív mutatója	%	NFSZ	évente
	Ipari parkban lévő K+F vállalkozások száma	db	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
	Középfokú oktatási intézményben tanulók létszáma a nappali- és felnőttoktatásban	Fő	Intézményi adatszolgáltatás	évente
T5. A városi környezet fejlesztése	Érintett lakosság szám	Fő	KSH	évente
	Megújított és újonnan épített bérutak száma	db	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
	Megújított és újonnan kiépített utak, kerékpárutak, járdák hossza (növekedés)	km	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente

Tematikus cél	Eredmény indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
	Megújított és újonnan épített bérlakások száma	db	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
	Zöld- és vízfelületek arányának változása	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
	Újonnan belterületbe vont területek és a kihasználatlan városi területek aránya	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
T6. Környezet és klímavédelem	Éves ÜHG kibocsátás csökkentés (CO ₂ /t)	tonna CO ₂ egyenérték	KSH, SECAP, ZIFFA, városi zöldkataszter	évente
	Szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék aránya	%	KSH	évente

24. táblázat: Területi (városrészi célok) eredményindikátorai

Városrészi cél	Eredmény indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
V1. A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrészek városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése újabb tevékenységek bevonásával	Turisztikai attrakciók látogatottsága	Fő	Intézményi adatszolgáltatás	évente
	Külföldi és belföldi turisták által eltöltött vendégéjszakák száma	Fő	KSH	évente
V2. A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása	Érintett lakosságszám	Fő	KSH, népszámlálási adatok	tízévente
	Lakossági elégedettség a környezet minőségével	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
V3. Az ipari övezet alapinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése	Vállalkozások számának növekedése	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Vállalkozások nettó árbevétele	millió Ft	KSH	évente
V4. A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása	Fejlesztéssel érintett infrastruktúraelemek, szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Lakossági elégedettség a környezet minőségével	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente

25. táblázat: Az akcióterületi beruházások output indikátorai

Beruházás	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
1) Turisztikai beruházások	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	projekt jelentés	évente
2) Rekreációs célú beruházások	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöldinfrastruktúra	ha	projekt jelentés	évente
3) Ipari park fejlesztéshez kapcsolódó beruházások	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	vállalkozás	projekt jelentés	évente
	Támogatott vállalkozások (ebből: mikro-, kis-, közép-, nagyvállalkozás)	vállalkozás	projekt jelentés	évente
4) Szociális célú városrehabilitáció	Az új vagy korszerűsített szociális lakások kapacitása	Fő	projekt jelentés	évente
	Megvalósított programok száma	db	projekt jelentés	évente

26. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések output indikátorai

Projekt címe	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Nappali szociális idősellátás intézményi fejlesztése: "Innovatív fejlesztések az idősellátásban Mórahalmon"	A támogatott közigazgatási szervek vagy közszolgáltatások száma nemzeti, regionális és helyi szinten	db	projekt jelentés	éves
Barnamezős területek funkcióváltó megújítása, fejlesztése	Újonnan épített vagy korszerűsített zöld infrastruktúra az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás érdekében	ha	projekt jelentés	éves
Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon	Vízgazdálkodási fejlesztéssel érintett területek nagysága	km ²	projekt jelentés	éves
	Korszerűsített tározó térfogata	m ³	projekt jelentés	éves
Okosváros fejlesztések	Az integrált területfejlesztési stratégiák projektjei által érintett lakosság	Fő	projekt jelentés	éves

Projekt címe	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Térségi szociális infrastruktúra fejlesztések a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek optimális fejlődéséhez (MKFC)	Az integrált területfejlesztési stratégiák projektjei által érintett lakosság	Fő	projekt jelentés	éves
Belterületi önkormányzati utak építése	Kiépített utak hossza	km	projekt jelentés	éves
Energetikai fejlesztések Mórahalmon	Javított energetikai teljesítménnyel rendelkező középületek	m ²	projekt jelentés	éves
Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása: Belterületi kerékpárút fejlesztések	Támogatott kerékpár-infrastruktúra	km	projekt jelentés	éves
Vízellátás és szennyvízcsatorna hálózat fejlesztése	Új vagy felújított ivóvízellátó-hálózat szakasz hossza	km	projekt jelentés	éves
	Új vagy felújított szennyvíztisztítási kapacitás	LE	projekt jelentés	éves
Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások	Épített új burkolt/földmedrű árkok hossza	m	projekt jelentés	éves
	Korszerűsítéssel érintett vízáteresztő burkolt árkok hossza	m	projekt jelentés	éves
	Korszerűsítéssel érintett földmedrű árkok hossza	m	projekt jelentés	éves
Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	Átépített, korszerűsített, felújított buszöböl száma	db	projekt jelentés	éves
Inkubátorház	Támogatott vállalkozások (mikro-, kis-, közép- és nagyvállalkozások szerinti bontásban)	db	projekt jelentés	éves
Családsegítés, nappali szociális ellátások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése: Krízisközpont kialakítása Mórahalmon	A támogatott közigazgatási szervek vagy közszolgáltatások száma nemzeti, regionális és helyi szinten	db	projekt jelentés	éves

Projekt címe	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Helyi piac fejlesztése	Támogatott vállalkozások száma	db	projekt jelentés	éves
Járóbeteg szakellátás infrastrukturális fejlesztése	A támogatott közigazgatási szervek vagy közszolgáltatások száma nemzeti, regionális és helyi szinten	db	projekt jelentés	éves
Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése: Diétás konyha fejlesztése Mórahalmon	A támogatott közigazgatási szervek vagy közszolgáltatások száma nemzeti, regionális és helyi szinten	db	projekt jelentés	éves
Közösségi tér és zöldterület fejlesztése, kegyeleti funkciók érvényesítése	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás érdekében újonnan épített vagy korszerűsített zöld infrastruktúra	ha	projekt jelentés	éves
"Gyermekjóléti alapellátások intézményi fejlesztése: Bölcsőde fejlesztése	Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények férőhely kapacitása	Fő	projekt jelentés	éves
Óvodai ellátás infrastrukturális fejlesztése: Óvoda bővítése, korszerűsítése"	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények férőhely kapacitása	Fő	projekt jelentés	éves
Szociális alapszolgáltatások eszközbeszerzése: Tanyagondnoki gépjárművek cseréje a Homokhátságon	Az integrált területfejlesztési stratégiák projektjei által érintett lakosság	Fő	projekt jelentés	éves
Sport infrastruktúra fejlesztések - Sport szálló	Fejlesztéssel érintett szállásférőhelyek száma	db	projekt jelentés	éves
Sport infrastruktúra fejlesztések-honvédelmi sportkp.	Az integrált területfejlesztési stratégiák projektjei által érintett lakosság	Fő	projekt jelentés	éves
Szociális infrastruktúra fejlesztések a nappali intézményi ellátásban, demencia megelőző program	A támogatott közigazgatási szervek vagy közszolgáltatások száma nemzeti, regionális és helyi szinten	db	projekt jelentés	éves

Projekt címe	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (egyházi iskola)	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények férőhely kapacitása	Fő	projekt jelentés	éves
Közművelődést érintő fejlesztések	Az integrált területfejlesztési stratégiák projektjei által érintett lakosság	Fő	projekt jelentés	éves
Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése (Polg.hiv bővítés)	A támogatott közigazgatási szervek vagy közszolgáltatások száma nemzeti, regionális és helyi szinten	db	projekt jelentés	éves
Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések az elvándorlás csökkentése érdekében (Kollégium)	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények férőhely kapacitása	Fő	projekt jelentés	éves

8.5.2 A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása

A monitoring a programalkotást követő, a stratégia végrehajtásának eredményességét figyelemmel kísérő és a végrehajtás folyamatába visszacsatolást biztosító nyomon követési folyamat. Célja a stratégia hatékony megvalósításának elősegítése, valamint annak biztosítása, hogy a változó külső és belső körülmények mellett is rendelkezésre álljanak a megvalósításhoz szükséges megfelelő erőforrások. A monitoring szorosan kapcsolódik a kontrolling fogalmához, amely a monitoring eredményeit felhasználva, szükség szerint és tervezett módon a stratégia megvalósítási folyamataiba vagy magába a stratégiába avatkozik be. A monitoring folyamatát az alábbi lépések alkotják:

- A városfejlesztés fő irányát kijelölő stratégiai célok meghatározása,
- Konkrét beavatkozások és projektek azonosítása,
- A monitoring és értékelési tevékenység alapját jelentő indikátorkészlet összeállítása (a javasolt monitoringmutatókat és projektszintű indikátorokat a 8.5.1. fejezet tartalmazza),
- A monitoring és értékelés tevékenység eredményes lefolytatásához szükséges információk összegyűjtése,
- Az indikátorok teljesülésének nyomon követése a megvalósítás során.

A monitoring tevékenység belső feladat, melyet megvalósítása az ITS végrehajtásáért felelős szervezet lát el. Ezen belül javasolt egy monitoring és értékelési tevékenység koordinációjáért és végrehajtásáért felelős személyt kijelölni.

A monitoring tevékenység keretein belül a legfontosabb feladatok az alábbiak:

- A monitoring és értékelési terv alapján éves munka- és feladattervek kialakítása;
- A monitoring rendszer kereteinek meghatározása egy előre elkészített és folyamatosan frissítendő adatbázis létrehozásával;
- A tervezett indikátorok aktuális tényértékeinek összegyűjtése a mérés tervezett gyakoriságával összhangban;
- Kapcsolattartás az ITS-ben szereplő projektek megvalósításáért felelős személyekkel az indikátorvállalások elérésében fontos projektek nyomon követése érdekében;
- Éves Monitoring Jelentés készítése, amely tartalmazza az indikátorvállalások aktuális tényértékét, ez alapján levonja a megfelelő következtetéseket, szükség esetén pedig javaslatot tesz további beavatkozások megvalósítására a program végrehajtásába (a jelentést a menedzsmentért felelős döntéshozó testület hagyja jóvá).

A monitoring folyamatával kapcsolatos dokumentum az Éves Monitoring Jelentés, melyet a monitoringért felelős munkatárs készít el és egyeztet a szervezet vezetőjével. Az éves monitoring jelentést az érintett testületi bizottságok, valamint a város képviselő-testülete megtárgyalja, elfogadja, szükség esetén meghozza a szükséges intézkedésekkel kapcsolatos döntéseket.